No. 48. Donderdag 30 November 1922. 22ste Jaargang.
Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20 Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Voor de Leden der Afdeeling 's-Gravenhage

Zal op **WOENSDAG 13 DECEMBER** e.k. des avonds ten 8 ure **Dr. J. C. KONINGSBERGER** in **Zaal 4** van het **ZUID-HOLLANDSCH KOFFIEHUIS**, Riviervischmarkt Den Haag, een **LEZING** houden over:
„Waarom Nederland en Indië bij elkaar moeten blijven".

Vrije toegang ook voor belangstellenden.

De Suiker op Java.

Er wordt in dagblad en periodiek geregeld zóó veel over suiker en over de Indische suikercultuur en alles, wat daaraan annex is, geschreven, dat het den indruk van groote onbescheidenheid moet maken, wanneer men opnieuw met een artikel over suiker de kolommen van een blad komt vullen. Maar in dit geval is er een bepaalde reden, die tot verontschuldiging moge dienen.

De voorzitter van den Ondernemers-raad, Mr. W. F. Treub, is dezer dagen naar Indië vertrokken. Er was reeds lang sprake van en het werd bovendien ook de hoogste tijd, dat de heer Treub, geroepen om de voornaamste belangen van tropisch Nederland te behartigen, ook persoonlijk met land en volk ging kennis-maken. Toen de heer Treub werd benoemd tot voorzitter van den Ondernemersraad, zijn in Indië en in Nederland stemmen gehoord, die met deze benoeming slechts een zeer matige instemming vertolkten. Naar gelang het in de kraam te pas kwam, sprak men van den econoom, die „in dienst van het Indische grootkapitaal" was getreden en wanneer men zich in zulke termen uitdrukt, dan spreekt het ook vanzelf, dat men een lans breekt voor „de uitgezogen inlanders", voor „de slaven van het zondige suikerkapitaal." Over deze „zonden" en over deze „slaven" werd heel wat gezegd, toen de Ondernemersraad werd opgericht en mr. Treub tot voorzitter van dezen raad werd benoemd.

Het valt in hooge mate te betreuren, dat men, vooral in die kampen, waarboven de roode vlag wappert, zich zoo heftig over deze benoeming heeft uitgelaten en dat men de feiten zoo scherp tegenover elkaar heeft gesteld. Men is direct begonnen een atmosfeer te scheppen van vijandigheid, van slechte gezindheid, die onmogelijk bevorderen kan het in het leven roepen van een nauwere samenwerking tusschen de groote groepen van werkgevers en werknemers in de suikerindustrie op Java. Mr. Treub zal, in Indië aangekomen, een grooten tegenstand, op geforceerde wijze gegroeid, te overwinnen hebben. Daarop vooral dient, naar onze meening, den nadruk gelegd, dat deze tegenstand van onnatuurlijken oorsprong is. Want men moet toch aannemen, dat onder de zooveel duizend werk-

Onder de volken der aarde ontstaat meer en meer buurtschap; het is hun belang elkander te leeren verstaan. WILSON.

nemers er toch wel een zeer groot percentage is met voldoende gezond verstand om te kunnen beseffen, dat er andere, grootere belangen op het spel staan dan enkel die, welke de verhouding tusschen werkgever en werknemer betreffen.

De leiders intusschen en zeker niet het minst de leiders in de inlandsche samenleving, zijn direct begonnen met te spreken van de listen en lagen van het groot-kapitaal, waarvan mr. Treub de dienaar was geworden. Zoo is er stemming gewekt en heeft men de werking van het gezond verstand bij voorbaat willen remmen.

Want laten wij nu onbevooroordeeld den toestand beschouwen, mèt gezond verstand, zónder verhitting van het bloed door een in den regel opgedrongen partijstrijd, dan moet men toch wel inzien, dat er andere factoren in acht genomen moeten worden dan enkel die, welke een hoog-aangeslagen waarde hebben in de actie en in de politiek van vakvereenigingen. Mr. Treub is niet op weg naar Indië om daar te worden „losgelaten" op de vereenigingen van werknemers, om de rechten harer leden te beknotten, om hun financieele positie te belagen, alles ter eere en ter verheerlijking van het groot-suikerkapitaal. Men wil het wel aldus doen voorkomen in zekere kringen in Nederland en Indië, maar iedereen, die *zuiver* democratisch voelt, — ja, zeker, wij herhalen: *democratisch*, iedereen, die zich door programma's en partijleuzen niet van de wijs laat brengen, begrijpt wel, dat er vóór alles hoogere belangen te behartigen zijn, dat er, — en hierop komt het aan —, van een goede samenwerking tusschen werkgevers en werknemers moeilijk sprake kan zijn in een samenleving, die op een ongezonde, slecht geproportioneerde basis staat. De suiker op Java is de grootste factor in het economisch bestaan van het land, maar zij is ook een zéér groote factor in de algemeene politiek, die gevoerd dient te worden in het belang eener normale ontwikkeling. In het politieke kamp moet de invloed van politieke beunhazen, van administratieve talenten niet onevenredig groot worden. En dit nu is al sedert jaren in Indië het geval geweest. De daardoor ontstane nood heeft maatregelen in het leven geroepen, waarvan de oprichting van den Ondernemersraad er één is geweest. *Dit* diene men te weten en altijd voor oogen te houden, *dat de suiker in Indië zestig procent van 's lands middelen betaalt* en dat het dus werkelijk niet onbescheiden of zondig is, wanneer men pogingen in het werk stelt ook eenigen invloed op de algemeene leiding te hebben, vooral wanneer die op zooveel ontstellende wijzen blijk heeft gegeven geen helder inzicht te hebben in de groote economische problemen. En nu moge men smalend spreken van de „dienaren van het groot-kapitaal", van „uitbuiting" en van „de zondige suiker", voor ons staat vast, dat de oprichting van den Ondernemersraad geen oogenblik te vroeg is gekomen en dat het feit van enorme beteekenis kan zijn voor een gezonde, normale ontwikkeling van het Indische economische leven. Alleen, wanneer dit bloeit op gezonde basis, alleen, wanneer landbouw en industrie het vermogen kunnen behouden de welvaart van het volk steeds hooger op te voeren, alleen dàn kan er sprake zijn van een autonomie in een niet al te ver verwijderde toekomst, van een zelfbestuur, dat de inheemsche bevolking van ons tropenland in staat zal stellen met opgeheven hoofd zijn plaats in te nemen in de rij der „vrije volkeren." Omdat zij dan *economisch sterk* zal zijn. Omdat zonder economische kracht van binnen-uit ieder volk ten ondergang is gedoemd, zijn rechten verliest en een gemakkelijke prooi voor nieuwe „overheerschers" wordt.

Het spreekt vanzelf, dat men dit alles niet zal inzien in die kampen, waar partij-leuzen en met kunst-en-vliegwerk in elkaar gezette programma's het helder uitzicht op het land van de toekomst ontnemen. Het is reeds gebleken, nog vóór mr. Treub een voet in Indië heeft gezet. En ook in Nederland is men doende den te overwinnen tegenstand zoo hoog mogelijk op te voeren.

Mr. Treub heeft zich, op weg naar Indië, te Parijs eenige dagen opgehouden, waar de directie van „*Le Monde Nouveau*" hem in de gelegenheid stelde van gedachten te wisselen met bekende Fransche economen en koloniale specialiteiten. De *Telegraaf* heeft toen onmiddellijk van den door het Parijsche tijdschrift geëngageerden „sandwichman" gesproken. Wij kunnen gerust zijn. De heer Treub is er in goed gezelschap. Medewerkers van *Le Monde Nouveau* hebben vroeger gewezen op het gevaar van afschaffing der poenale sanctie binnen al te korten tijd, waardoor het buitenlandsche kapitaal in Indië kopschuw zou worden. In kringen in Indië, die meer de behartiging van algemeene belangen van land en volk beoogen dan die van groepen of partijen, was reeds jaren geleden op dit ernstige gevaar gewezen. En eindelijk is men nu zóó ver, dat ook in ethische kringen ten aanzien van deze materie meer klaarheid is gekomen.

In het artikel hiervoor bedoeld, waarin mr. Treub tot „sandwichman" bevorderd staat, werd ook de opmerking gemaakt, dat het voor hem zeer moeilijk zou zijn de ingewikkelde Indische problemen onder de knie te krijgen. Toch niet zoo héél moeilijk. Want deze problemen zijn ingewikkeld *gemaakt* door de dwaze partijgroepeeringen op Westerschen grondslag in onze Oostersche samenleving, maar zuiver economisch beschouwd, zijn deze problemen in den kern vrij eenvoudig. Mr. Treub zal daar waarlijk geen bijzondere moeilijkheden mede hebbèn. Alleen daar zal hij op tegenstand stuiten, waar men niet wil of kan inzien, dat de suikerindustrie nog iets anders dan enkel „industrie" is.

Onlangs werd op een bestuursvergadering van den J. S. W. B. door den vertegenwoordiger der

Ned.-Ind. Landb.-Mij. bepleit, dat men op de Bandoengsche jaarbeurs de beteekenis van de suikerindustrie voor Java aanschouwelijk zou voorstellen. Daarvoor zijn vier tableaux ontworpen, welke op overzichtelijke wijze de beteekenis der industrie in beeld brengen. De cijfers daarbij vermeld, zijn alleszeggend. De totale oppervlakte van Java bedraagt 18.000.000 bouws, de sawah-oppervlakte 4.300.000 bouws, de totaal bebouwde oppervlakte 9.300.000 bouws, waarvan met suikerriet zijn beplant 220.000 bouws. Het blijkt dan verder, dat 3 procent van het bebouwde oppervlak ruim *50 procent* van de waarde van den Java-uitvoer opbrengt. Uit andere gegevens blijkt, dat ruim 25 procent van het totale bedrag der vrachten van spoor- en tramwegen op Java wordt opgebracht door suikerfabrieken. Men bedenke eens even wat dit zeggen wil voor het „huishoudgeld” van den Indischen staat. Vooral zij hebben dit te bedenken, die zoo gaarne beweren, dat het suikerkapitaal uit Indië wegvloeit en de winsten in Europa worden „opgemaakt”.

Er staan hier te groote *algemeene* belangen op het spel van een zóó groote economische beteekenis, dat het waarlijk niet overbodig is dat een econoom van een kennis en inzicht als mr. Treub in Indië eens poolshoogte komt nemen om van advies te dienen. Men is natuurlijk druk bezig uit een en ander politieke munt te slaan en bestaande geschillen te verscherpen. Maar voor ons staat vast, dat het bezoek van mr. Treub van grooten invloed ten goede kan zijn op de *algemeene* welvaart van Indië, waardoor ook den inlander eenmaal een goede kans gegeven zal worden zich te doen gelden als zoon van een economisch-sterk volk, in staat zichzelf te besturen.

J. KONING.

Ternataansche Histories.

(Vervolg.)

De eerste kruidnagelen, welke de Hollandsche schepen ten jare 1599 aan boord kregen, kwamen op 4 duiten het pond te staan. Zooveel n.l. bedroeg de waarde van de „fraaye glaasjens”, die als ruilmiddel dienden. De winst kwam ook van 't overwicht; in het veen ziet men op geen turfje, en in de „kruidige Molukken” zag men op geen pond kruidnagels. Doch na die voordeelige aanvangsperiode, waarin het product haast te geef was, raakte de markt allengs overvoerd van die „glaasjens” en hetgeen er verder uit de kraam der Comp. kwam. De Ternatanen leerden de waarde van de Spaansche matten kennen, de prijs der specerijen steeg naarmate de vraag toenam en werd eerlang op 54 rijksd. per *bahara* van 620 pond genoteerd.

Het specerijmonopolie was destijds, nog meer dan de gouvernements koffiecultuur in later tijd, het heilig huisje dat vóór alles gehandhaafd moest worden. En om bij de stijgende productie, welke soms overproductie werd, hare waar op prijs te kunnen houden, had de Comp. hare toevlucht genomen tot verbranding van het surplus in de magazijnen en uitroeiing van het te velde staand gewas. Reeds de gouverneur Arnold de Vlaming, hoogediger memorie, had omstreeks 1650 opruiming gehouden. Men spande de eilandkoninkjes er voor in het, voor eene zekere jaarlijksche „erkentenis”, om zelve het werk bij de hand nemen. Het lokaas verdwenen zijnde, zouden zij ook geen aanleiding hebben om vreemde handelaars in te halen, en deze zouden spoedig van zelf de eilanden mijden, waar toch geen winst meer te behalen was.

Zoo redeneerde de Comp. Maar de Ternatanen, en met hen Amboneezen en Bandaneezen, zagen niet in wat eene vreemde handelmaatschappij met de voortbrengselen van hun grond uitstaande hadden. Zij erkenden geen afgedwongen traktaten en, indien hunne eigene vorsten (die gaarne met twee ruimen bakten) hun verboden negotie slechts toelieten, brachten zij hun product ter markt bij Engelschman, Portugees of Arabier.

Onder den gouverneur-generaal Carel Reyniersz. was het uitroeiingstraktaat met den koning van Ternate, Mandarsjah, wederom vernieuwd en daarbij bepaald onder welke voorwaarden en restricties de vruchtdragende boomen zouden worden „omgeslagen en vernielt.” Bewindhebbers in 't vaderland hadden het precies uitgerekend hoe zij, op de veilingen in het Oostindische Huis, voor dat surplus aan Ternataansche specerijen geen afzet hadden, maar wel den contractueelen inkoopsprijs aan den inboorling betalen moesten. Zwaarder nog wogen de kosten voor de schepen, die men in de vaart moest houden om den sluikhandel te weren; voor de ambtenaren, welke den gang van zaken moesten controleeren; voor de garnizoenen, die tot naleving der traktaten moesten dwingen; vooral voor de expedities, die uitgezonden moesten worden telkens wanneer de bevolking uit den band sprong. Daarbij kwamen de kosten voor de befaamde hongi-tochten, welke als politiemaatregel tegenover de weerbarstige eilanders ondernomen werden. Eerst onder den gouverneur-generaal v. d. Capellen (1816—1826) hielden die ommevaarten op, welke zoo vaak het karakter van tuchtigings-expedities aannamen. De kruisbooten met de gewapende Mardijkers van den gouverneur, de als ten oorlog uitgeruste kora-kora's van de hongivloot, werden vaak met evenveel schrik tegemoet gezien als het donkere kaperschip van den Soeloeschen zeeroover. 't Geen intusschen niet belette, dat op deze vloot dagelijks het gebed werd uitgesproken en een van Davids psalmen gezongen, als ging men op vrome werken uit.

„Indien”, zoo teekent ds. v. Troostenburg de Bruyn hierbij aan, „wij ons niet in die tijden geheel verplaatsen, moet dit bericht ons ergeren.”

Inderdaad, maar de gouverneurs van Ternate ergerden zich daaraan gewis niet. Ook uit dit specerijmonopolie vloeiden de bronnen, welke met zooveel andere de 18000 gld. bijeenbrachten, waartegen het gouvernement van Ternate toenmaals den titularis werd aangerekend. Met name door den secretaris en den eersten klerk der Hooge Regeering, bij wie Valckenaer eene „vereering” van 550 rijksd. had moeten storten. De benoeming was geschied, de makelaarscourtage verschuldigd. Evenwel vond hij er zijne rekening bij, want zoo goed als de meeste zijner voorgangers kon hij thans een man *in bonis* worden. De briefwisseling met zijn broeder in 't vaderland moest er toe bijdragen hem niet te diep in het moeras der materie te doen wegzinken, hem geestelijk eenigszins op peil te houden, inzonderheid nadat door 't overlijden zijner vrouw zijn huiselijk leven vereenzaamd was. In die lang na zijn dood gepubliceerde familiebrieven spiegelt de verhouding tusschen den Franeker hoogleeraar en den „oom uit de Oost” zich af, en toont dat bij geen van beiden de schrijfader gebarsten is. Zoo verneemt men van den laatste dat hij eene vrij aanzienlijke som heeft overgemaakt, opdat de familie in 't vaderland zich ten zijnen gerieve zal laten uitschilderen. Dan weer schrijft de hoogleeraar, dat hij te Warmond een buitentje heeft gekocht, in de hoop dat het buitenleven hem zal kureeren van de gevolgen van een zittend leven, van de „ziekte der geleerden.” Of hij schrijft dat hij daar te Franeker, evenzeer als broeder Paulus op Ternate, aan zinking op de oogen lijdt, maar als een probaat middel daartegen het betten met sneeuwwater kan aanraden. (Dat sneeuwwater op Ternate zooveel zeldzamer dan klapperwater moest wezen, viel den hooggeleerde misschien zoo ras niet in).

En de plannen op repatrieeren komen in die Indische brieven herhaaldelijk ter sprake. Reeds te voren schreef hij aan de vrouw zijns broeders dat hij, den eersten dag in 't vaderland, vast rekende op Katwijker schelvisch met zandaardappelen. Tot die oude liefde wilde hij terugkeeren; sinds lang had hij zijne bekomst van Ternataansche sago en *ikan laoet*. Maar ook van de aardbevingen en vulkanische uitbarstingen wordt in de brieven gewag gemaakt, met vreeze en beven. Eenmaal waren ze

zoo sterk en zoo aanhoudend, dat Valckenaer met zijn gezin een maand lang logeeren moest in een loods, op het kasteelsplein opgeslagen en met *gaba gaba* gedekt. Hij woonde hier „in duizend vreezen", en had dit oudvaderlandsche uithangbord wel bij zijn tijdelijk verblijf mogen afficheeren. In aanmerking nemende, dat ten jare 1840 het fort Orangie door eene aardbeving grootendeels verwoest werd, waren die vreezen ook geenszins ongegrond. In 1673 waren de aschwolken uit den Ternataanschen vuurberg over de zee heengedreven en hadden zich boven Ambon in aschregens ontlast. Voor Ternate golden mede de dichtregelen, welke Jan de Marre wijdde aan een anderen vulkaan in deze contreien, schoorsteen waarschijnlijk van denzelfden vuurhaard, toen hij zong van:

De Gounong Apy, die weeleer ten schrik kost strekken,
Toen hy, geborsten met een ysselyken slag,
't Musschaatryk Nera schudde en in dien droeven dag
Al 't Land verschroeide door een stroom van pek en zwavel,
Een bui van gloènde steen uitwierp van 's afgronds navel
En mensch en vee verwoestte, al 't aardryk reet vaneen,
Gebergte nederrukte en bonsde in 't diepst der zeën,
Het steunsel wegsloeg, dat 's Lands vesten onderschraagde,
Het ziedend zeenat op de ontroerde kusten jaagde,
Den jongsten dag vertoonde in zulk een naaren stand. Enz.

Inderdaad, broeder Casper woonde veiliger op zijn Warmondsch buitentje dan Paulus in zijn deftig gouvernementshuis. Bij de uitbarsting van 1763 vloeide de lava dwars over het eiland tot in zee, bij die van 1770 achtte de gouverneur zich niet meer veilig op het land, ook niet in een losweg opgeslagen loods van bamboe en *gaba gaba*, maar achtte het geraden zijn hachje te bergen op het ter reede liggend schip *Noord Nieuwland*. Het kenschetste den geest der officieele samenleving, den ouden puriteinschen zuurdeesem, dat men in die benarde omstandigheden niet beter wist te doen dan eene boetpredikatie te verordenen. Men trachtte op de natuurkrachten in te grijpen door zich te verootmoedigen en den Heer te smeeken zijne slaande hand van het eiland af te wenden. De oversten des volks en de bedienaren des goddelijken woords zouden het der burgerij *ex cathedra* eens duidelijk maken hoe zij zich den toorn des hemels gewisselijk op den hals hadden gehaald door hun wild en goddeloos leven. Daarom had de boetprediker ook tot zijn tekst gekozen de drie eerste verzen van het vierde hoofdstuk uit het Boek Hosea:

„Hoort des Heeren woord, gij kinderen Israels; want de Heer heeft een twist met de inwoners des lands omdat er geen trouw en geene weldadigheid en geene kennis van God in het land is.

„Maar vloeken, en liegen, en doodslaan, en stelen, en overspel doen; zij breken door, en bloedschulden raken aan bloedschulden.

„Daarom zal het land treuren, en een iegelijk die daarin woont kwelen (smart lijden) met het gedierte des velds en met het gevogelte des hemels; ja ook de visschen der zee zullen weggeraapt worden."

„Wenn das nicht hilft, hilft nichts mehr!" plachten de Duitsche soldeniers op Java van zulke openbare boet- en bededagen te zeggen. De vorst van Ternate, ofschoon ook hij bij occasie placht te verzekeren: „Ik Christus-mensch!" had er zoo weinig fiducie in, dat hij met heel zijn vrouwentimmer en talrijk kroost alvast de wijk had genomen naar Sidangoli. De Makassaarsche kampong was verlaten geworden, de Chineezen hadden zich op de vaartuigen geborgen (de gouverneur had het hun immers voorgedaan) en wie nog op het land bleef, kampeerde buiten in het veld.

De bezoeking kwam het volgend jaar terug, en veroorzaakte belangrijke schade aan het fort. In het Dagregister werd de eene dag aangeteekend met: „om 5 uuren deed de berg een zoo vehemente slag, dat er het gansche eiland van sidderde en dreunde"; de andere met: „de berg heeft weder considerabel gebrand"; een volgende met: „heden over het halve gebergte een groot vuur gezien, dat met zwavelstralen de kolk uit kwam." Zoo zette de maandkalender het gebeuren voort; 't bleef aschregen, aardschudding, uitbarsting, vloedgolf, koekoek-één-zang. Tot onder den bodem des oceaans woelde Leviathan, en wierp het eene element op het andere. De zee liep zoo hoog als bij menschenheugenis het geval niet was geweest, veegde hier het strand schoon, nam elders een zeehoofd mee en sleurde ook menschen, onder welke de matroos Cornelis Oudewater, in de kokende branding.

Levensgevaarlijk waren mede de gloeiende steenen, die als vurige meteoren de lucht doorklieven. De koning van Ternate verklaarde later aan Valckenaer's secretaris, dat tusschen de 30 en 40 van zijne slaven, bezig met het aanleggen van een notenperk, door dit hemelvuur om het leven waren gekomen. 't Werd vast tijd om, met een kussen op het hoofd gebonden, de vlucht te nemen; de gouverneur kende zijne klassieken genoeg om te weten hoe reeds Plinius van een gelijk afweermiddel gewag maakte bij de bewoners van Herculanum en Pompeji, vluchtend voor de steenenregens van den Vesuvius. Verscheidene lijken met zulk een attribuut waren, daarginds in Italië, uit de lava opgegraven; de gedachte moest hem hoogst onaangenaam zijn dat een later geslacht misschien nog eenmaal de mummie van Paulus Valckenaer, onder de puinhoopen van het kasteel Oranje opgedolven, aan de gouverneurs-insigniën (en zoo'n kussen) zou weten te herkennen.

Raasde en brulde de berg al niet, hield het monster ook voor een wijle op met het uitspuwen van zijn gloeiend ingewand, zoo werden de bewoners van het eiland door het vulkanische stof toch niet weinig „geïncommodeert". Door deze fijne roode molekulen kon men uit zijn oogen niet zien; de noordewind joeg ze door alle reten en poriën, het verduisterde de lucht en maakte zelfs de zee troebel. Met weemoed — de Indische brieven getuigen er van — kon in deze dagen der benauwdheid dr. Paulus terugdenken aan het stille Franeker, waar buitengewone hemelverschijnselen alleen in Eise Eisinga's planetarium vielen waar te nemen, waar bij broeder Caspar de Friesche klok nooit stilstond door een aardbeving, noch noodwoninkjes behoeiden neergezet te worden op een grond, die bij continuatie in beweging was.

Inderdaad mocht de bestuursperiode van dezen gouverneur van Ternate met recht een „bewogen tijd" genoemd worden. Eerst na hem zou 't rustiger worden. Tot op het Engelsche tusschenbewind in 1811 bleef deze geduchte „Ternaatse berg" op normale activiteit. Het verzengde plantenkleed op zijne flanken begon weer op te bloeien, de tropische natuur hernam hare rechten. Zon en water en wind begonnen in te werken op de korst der verstijfde lavastroomen, waarin zooveel dierlijk leven was vernietigd geworden, zoo menig menschelijk geraamte lag te bleeken en onverdroten vingen de natuurkrachten weder aan den arbeid der eeuwen. Een nieuw menschengeslacht was opgestaan, maar het vroegere had aan deze epigonen de herinnering gelegateerd van zoovele verwoestende uitbarstingen en men wist: het onheil stond hier steeds op wacht. Tot het jaar 1838 bleef 't bij aschregens en doffe rommelingen, als 't snorken van een ronkenden reus. Toen werd het „vuurgedrocht" daarbinnen weer wakker, en schudde zich. Twee jaren later volgde de ramp, waarvoor Valckenaer, en zoovelen met hem, gevreesd hadden: het kasteel Oranje werd, gelijk Jan de Marre zich uitdrukte, „van zijn steunsels weggeslagen."

Doch zijn tijd zou 't wel duren! — en met een verruimd hart, mag men gelooven, scheepte hij zich na zijn aftreden in 't laatst van 1778 naar 't vaderland in. De spaarpenning was binnen en de Indische ballingschap ten einde. Hij had toen ongeveer 2 ton gouds overgelegd; wel is waar een bescheiden cijfer in verhouding tot de millioenen, die b.v. een gouverneur van Ambon of van Midden- en Oost-Java zich bijeen kon schrapen, maar naar den vaderlandschen maatstaf gerekend toch iets meer dan een burgermansfortuintje. Evenwel zou hij nooit rente van zijn kapitaal zien. Uit Semarang, waar zijn schip door stormweer een vluchthaven had moeten zoeken, schreef hij nog in 't begin van

Januari 1779, dat hij hoopte: 't volgend jaar zou hem hij de zijnen zien — en bij dien Katwijker schelvisch. Te Batavia moest hij scheepsgelegenheid voor Europa afwachten en een reis van tien maanden, met inbegrip van het oponthoud aan de Kaap, was destijds geenszins ongewoon.

Die brief echter was het laatste, 't geen zijne familie van hem hoorde. Want zijn schip bereikte niet eens de halfwegstatie van de Kaap de Goede Hoop; het verging in de Kaapsche stormen met man en muis. De hekken waren verhangen; instede dat hij vaderlandsche visch at, aten de visschen hem. Niets van 't geen hij met zich voerde bleef behouden; alleen de brieven, welke hij 27 jaren achtereen naar Nederland zond, bleven in het familie-archief bewaard. Den broeder, aan wien de meesten gericht waren, zou sedert een gedenkschrift gewijd worden in dr. Bergmans *Memoria Ludovici Caspari Valckenarii*, doch grooter ware het voordeel geweest, had deze hoogleeraar met behulp van de reeks der Indische brieven, de levensbeschrijving van Paulus Jacobus voor ons opgebouwd. De zoo poovere kennis van de levenswijze onzer voorouders in Indië zou daarmee zeker gebaat zijn geworden.

En ook de kroniek van het oude Ternate zou daarmee allicht eene meer vooruitspringende plaats in de Indische letterkunde verworven hebben. Een gewezen gouverneur van het eiland, en die er reeds te voren in eene meer ondergeschikte betrekking ettelijke jaren had doorgebracht, ware wel de man geweest, uit wiens mond men betrouwbare berichten over de toenmalige toestanden en personen had kunnen opvangen. Evenzoo over de inlandsche samenleving, met name over de sultans van het gewest. Er waren onder die eilandpotentaatjes sommige, die wel verdiend zouden hebben in een scherper licht, zij 't ook geen voordeelig licht, geplaatst te worden. Sprekend voorbeeld van dat onbetrouwbare Alfoersche ras gelijk het reeds de Portugeezen, en na hen de Hollanders, somtijds tot hilariteit, meermalen tot repressailles, en altijd tot omzichtigheid prikkelde, was b.v. koning Kaitsjili Sibori van Ternate, in de wandeling genaamd koning Amsterdam. Moet men hem met andere en latere Indische vorsten vergelijken, aanstonds zou zich aan het geheugen opdringen de figuur van den beruchten Tippoo Sahib; van den gevernisten oostersche vorst, die men den eenen avond in de Britsche balzaal op verlakte schoenen zag rondwalsen, den anderen avond zijn tijgeraard botvieren op den gehaten Westerling.

Op dezelfde fluweelen voetzolen, de nagels ingetrokken, bewoog ook deze koning Amsterdam zich tusschen de Europeanen, in de receptiezaal van het fort Oranje. En *zijn* schuld was 't niet, dat de 242 Nederlanders op Ternate aan zijn bloedbruiloft ontsnapten. In dezen despoot waren de hoofdlijnen van het Harafoersche karakter als 't ware vastgelegd. Met eene oppervlakkige, van buiten geleerde beschaving, hoffelijk en van „geen quade gebeerden", toegankelijk naar 't scheen voor Westersche denkwijze en begrippen, redelijk goed Hollandsch sprekend, een vriend der Comp. naar 't uitwendige, was hij in den grond van zijn hart den geveinsden Aziaat gebleven. Uiterlijk mocht hij al eens de huid van sire Nobel dragen, innerlijk was hij gebleven de vos Reinaerde.

De Ternataansche koningen waren gewoon geweest met meer vreemdelingen dan de Hollanders alleen rekening te houden. Er waren Engelschen, Spanjaarden en Portugeezen, de laatsten met verreweg de oudste brieven, en zoolang Malakka niet gevallen was, stonden deze in de schatting van de inlandsche hierarchie met de landgenooten van prins Maurits minstens gelijk. Maar Holland's zon was nu de rijzende. Ofschoon Coen de Banda-eilanden reeds ontvolkt, de Vlaming zijn verdelgingswerk in de Molukken reeds volbracht, Speelman de „haentjes van het Oosten", de Makassaren reeds bedwongen had, de Nederlanders golden als minder wreed, voor 't minst als minder fanatiek dan de Portugeezen. Van eene lange reeks van euveldaden, door de Lusitaniërs bedreven, was de heugenis in het hart dezer eilandvolken bewaard gebleven; euveldaden vaak van een weerzinwekkend karakter. Aldus ten aanzien van zekeren koning Haïr, door Portugeesche hakmessen in stukken gekapt en dien men daarna, als betrof het Hamburger ossenrib, in de ton gekuipt en ingezouten had. *Gassi maboboc*, d.i. Zoute Kost, werd hij sedert op Ternate genoemd.

Het was niet enkel door wapengeweld, dat de Comp. zich deze mededingers van den hals geschoven en ze de Molukken had „uitgeboend". De taktiek van den handelaar droeg daartoe evenzeer bij. Door zich op een bepaalde eilandgroep den alleenhandel te secureeren en overal elders het gewas uit te roeien, roeide men tevens de mededinging uit. Kaalheid moest over Gaza komen. De oude Portugeesche vesting op Ternate, Gamma Lamma, was gesloopt geworden, als om het den inboorling met nadruk bij te brengen, dat naast het Nederlandsche fort geen ander kon bestaan. De koning Mandarsjah was bijkans een creatuur der Comp. geworden; een vorst, dien zijne eigene *sengadji's* en *kimelaha's* met minachting aanzagen, daarom dewijl hij door de Hollanders als uit de hand gevoerd werd, Hollandsche kleeren droeg en zich prat toonde op eene Hollandsche lijfwacht. In 1675 was hij opgevolgd door zijn oudsten zoon Kaitsjili Sibori, en aan dezen zou de Comp. een gevaarlijker vasal hebben dan aan zijn vader. Niet omdat hij tuk was op zijne prerogatieven, tot welke o.m. behoorde het recht tot het voeren van vijf zonneschermen, ter gedachtenis aan de onderwerping van naburige eilandstaten. Gelijk in het oude Venetië de republiek hare drie hooge *pili* op het St. Markusplein overeind zette, en van die roode masten op bronzen voetstuk de banieren liet wuiven van het veroverde Cyprus, van Kandia en Morea, zoo vertoonde zich de staatsiegalei van den Ternataanschen vorst getooid met de kleuren van Batjan, Tidore, Siauw en Gilolo, naast die van het rijk zelf. Sedert hadden de vreemde Westerlingen *hun* vlag hooger nog geheschen, boven die vijf insulaire zonneschermen; sedert hadden de meeste der vroegere vasalstaten zich aan Ternate's juk ontworsteld, maar de traditie leefde nog. De volken van deze eilanden beschouwden den „Padoeka Sri Sultan" als de eerste onder zijns gelijken, en zelfs als meer.

Welke luim of welk toeval dezen zoon van Mandarsjah als koning Amsterdam, zijn halfbroeder als prins Rotterdam deed aanduiden, zou onzeker blijven. Wellicht was het eene *captatio benevolentiae* van de zijde des vaders, den de Comp. naar de oogen zienden Mandarsjah, welke deze zonen noemde naar het blokhuis *Amsterdam* op de kust van Hitoe, en het blokhuis *Rotterdam* te Larike. Een dergelijke naamsoorsprong, reclame voor de gevoelens van verknochtheid, welke men voor de Comp. beweerde te hebben, werd wel op meer plaatsen in den O.-I. Archipel aangetroffen. Valentijn gaf in zijne *Molukse Zaaken* eene tamelijk uitvoerige karakterbeschrijving van dezen koning Amsterdam, en schreef daarin o.m.:

„Hij was een Vorst, die verstand en oordeel genoeg had, zo hij 't maar wel voor zichzelven en voor zijne onderzaaten had weten te gebruiken. Ook was hij van een zeer medegaanden aart, maar tegelijk ook zeer los en wuips en, zo hij 't ongeluk had van een quaad raadsman te hebben, zeer ligt om te zetten. Hij was geen Tuischer noch speler, maar een Held in 't drinken, in zekere gevallen baldadig omtrent de zijnen en zomtijds in de zotte kuren, die hij aangreep, onverdragelijk. Zijn zugt tot het Madat- of Amfioen-drinken maakte hem niet alleen vadzig en slaperig, maar ook zeer wispelturig in zijne minnarijen, die meest met geweldenarijen en moorden haar einde namen."

Inderdaad handelde dit despootje met zijne onderdanen in 't algemeen, en zijne vrouwen in 't bijzonder, als de duivel met de takkebossen. Doch hij verschilde daarin niet wezenlijk van de sultans op Java, wien 't evenmin inviel het huwelijk als een sacrament, en een menschenleven als iets van

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR

waarde op te vatten. De vrouw was hun speelgoed en het lot van speelgoed was gebroken te worden. Koning Amsterdam stamde van gedepraveerde machthebbers, wien de willekeur en het *tel est notre plaisir* in het bloed zat. Hij huwde niet, om daarna te scheiden; hij paarde en ruimde uit den weg.

(*Slot volgt*). S. KALFF.

Naar Algiers en Marokko.

Door de *N. V. Nederlandsch Reisbureau v.h. A. J. Lindeman* & Co., Generaal Agenten voor Nederland van de Compagnie Générale Transatlantique en de Compagnie Française du Tourisme, werd den 25en November j.l. een séance gehouden in de Residentie-bioscoop te 's-Gravenhage.

De conférencier, de heer Louis Robin, hoofdredacteur van het blad l'Atlantique, was in den Haag reeds een goede bekende. Evenals in 1921 bij de lezing over Marokko, oogstte hij ook nu, bij zijne inleidende causerie en zijn toelichtingen van de schitterende films van Algiers en Marokko, veel bijval.

Wij vernamen en zagen hoe het reizen in Algiers en Marokko thans met alle weelde en comfort, die het eigen huis bieden, kan geschieden, dank zij ook de organisatie van de reisbureaux.

Bijzonder goed begeleid met droomerige Oostersche muziek door het Orchest van Albert Frères, zagen wij op het doek de grootsche ruïnes uit den Romeinschen tijd (o.a. van Timgad), het paradijsachtige Algiers, Kabylië met zijn romantiek, de indrukwekkende rotswanden van Bougie, het imposante Constantine en Biskra, en in Marokko: Fes, Meknès, Rabat en Marrakech.

Menschentypen en karavanen in de woestijnen deden denken aan de verhalen uit het Boek Genesis van het Oude Testament. Wij zagen Algiers: rijk, vruchtbaar en lieflijk; Marokko: sedert de Middeleeuwen onveranderd, vol mysterie, het land van den oorspronkelijken Islam.

Vlak naast de grootsche natuur van Zwitserland bewondert men daar de woeste schoonheid van de woestijn en de Moorsche cultuur.

Het talrijke publiek applaudiseerde warm.

Voor den Indischen verlofganger is een reis naar Noord-Afrika, van Marseille of Genua in 24 uren te bereiken, bijzonder aan te bevelen.

v. M.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Delfstoffen in Noord Oost-Borneo.

De vulcanoloog *dr. Kemmerling* keerde einde September terug van een mijnbouwkundige verkenningstocht door Noord Oost-Borneo. Aan een vertegenwoordiger van *Aneta* deelde hij o.m. het volgende mede:

Het is bekend, dat sedert een jaar ongeveer alle opsporingsterreinen voor petroleum en steenkool zijn gereserveerd ten behoeve van het gouvernement. De bedoeling is de terreinen, welke daarvoor in aanmerking komen, te laten onderzoeken door het mijnwezen, om ze eventueel daarna wederom vrij te geven, waarbij de gedachte voorzit om de goede objecten, door de geologen gevonden, hetzij in eigen exploitatie, hetzij door middel van contracten met derden te doen ontginnen. Op deze wijze wordt gehoopt een hooger percentage in de winst te verkrijgen dan tot dusver het geval is geweest.

Tot nu toe is in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo gereserveerd een terrein, omvattende de onderafdeelingen Boeloengan met de Tidoengsche landen, de onderafdeeling Berouw, voorts de onderafdeelingen Pasir en Tabalong. Vooral in deze onderafdeelingen bevinden zich, volgens de verwachtingen van het mijnwezen, aanzienlijke olie- en kolenterreinen.

In het begin van 1922 is door den heer Von Steiger het nauwkeurige onderzoek in N. O.-Borneo aangevangen. Deze bekwame geoloog overleed ten gevolge van het moordende klimaat, in verband waarmede dr. Kemmerling de werkzaamheden heeft voortgezet.

Dr. Kemmerling koos zich einde Mei j.l. als standplaats het gehucht Tandjong Selor, gelegen aan de Kajan- of Boeloenganrivier. Behalve dat hier ook de standplaats was van den assistent-resident Karthaus, had dit plaatsje nog dit voordeel, dat er de noodige woningen konden worden ingehuurd, terwijl van hieruit 3 maal per maand de K. P. M.-verbinding met het meer bewoonde deel van den Archipel wordt onderhouden.

Vanuit Tandjong Selor, min of meer in het centrum gelegen van het te doorzoeken terrein, konden gemakkelijk verkenningstochten worden ondernomen. Voor het transport had de Regeering een klein, maar aardig ingericht gewestelijk vaartuig ter beschikking gesteld.

Wijl het bekend is, dat het eiland Tarakan sedert meerdere jaren groote hoeveelheden zware olie produceert, kwam het wenschelijk voor het eiland Boenjoe, in de nabijheid ervan, aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Het bleek, dat dit eiland reeds in oppervlakte-vorm groote overeenkomst vertoont met Tarakan, en een nader onderzoek toonde aan, dat ook geologisch eenzelfde overeenkomst heerscht. In het zuiden van Poeloe Boenjoe werden twee zeer mooie koepels — terreinopwelvingen, welke gewoonlijk gunstige olie-aanzamelingen bevatten — aangetroffen.

De verwachtingen omtrent het noordelijk deel van dit gebied zijn eveneens gunstig. Dezelfde lagen, die op Tarakan aan den dag komen, werden ook op Boenjoe aangetroffen en op vele plaatsen met duidelijke oliesporen en gasbronnen. Als bijzonderheid kan nog worden gemeld, dat Boenjoe geheel onbewoond is, zoodat dus alle aantooningen zijn geschied zonder behulp van aanwijzingen van de zijde van de bevolking.

Volgens de deskundigen mogen de hoogste verwachtingen worden gekoesterd omtrent den olierijkdom der koepels. Thans is het de taak van de boortechniek om de olie aan de oppervlakte te brengen. En deze is niet gemakkelijk. Op Tarakan is vele jaren geboord zonder succes, totdat het juiste boorsysteem was gevonden.

De andere eilanden: Noenoekan, Sebatik en Mandoel zullen nader onderzocht worden, aangezien ook hier de verwachtingen gunstig genoemd mogen worden. Op Poeloe Mandoel werd reeds door de Bataafsche olie aangeboord.

Op Noenoekan werd, evenals op Boenjoe, een bivak opgericht, ten einde dit gebied te verkennen. Aangezien vlak over de grens op Engelsch territoir goede bruinkool wordt aangetroffen, mag verwacht worden, dat ook op het Nederlandsche gedeelte van dit eiland met succes naar deze delfstof kan worden gespeurd.

De olieterreinen op Boenjoe komen alle langs de kust voor in meestal ontoegankelijk moerassig terrein. Dat de moeilijkheden bij de ontginning van deze rijke landstreken niet gering te schatten zijn, blijkt wel daaruit, dat de Bataafsche, die op Noenoekan boringen deed verrichten, een schip charterde, teneinde het personeel, noodig voor het voortzetten van het onderzoek, onderdak te verschaffen. Doch deze moeilijkheden dienen te worden overwonnen!

De algemeene verwachting, welke dr. Kemmerling als conclusie mededeelde, kan, wat betreft de aanwezigheid van delfstoffen in het Noord-Oostelijke deel van Borneo, zeer gunstig worden genoemd. Geologisch is aangetoond, dat het eiland Boenjoe voor de exploitatie van zware olie buitengewoon gunstig is, zoodat met recht mag worden aangedrongen op een krachtige voortzetting van het geologisch onderzoek in de genoemde streken.

Ontwapening.

Het *Soer. Hbl.* (van 7 Oct.) bespreekt het defensievraagstuk uit de brochure van prof. Treub, over „Bezuiniging in Indië". Het blad zegt o.m.:

Wat prof. Treub blijkbaar wil, is het scheppen van een gewapende macht, die uitsluitend is aangewezen voor het handhaven van de binnenlandsche orde en rust. Mocht er te eenigertijd een B. V. komen, dan meent de heer T., dat er nog tijd genoeg is, om de verdedigingsmacht in orde te krijgen.

Wij achten dit een gevaarlijke theorie, welke in Europa mogelijk juist kan zijn, waar men de hulpbronnen bij de hand heeft, maar welke voor deze afgelegen landen funest zou kunnen blijken. De B. V. zou eventueel niet wachten tot wij gereed zijn.

Uit prof. Treub's beroep op de internationale resoluties, inzake beperking van bewapening, spreekt een vertrouwen, dat vooralsnog het onze niet is. Wij wijzen alleen m..ar op de maas in de wet, in den vorm van het ontbreken van afdoende regelingen betreffende luchtvloten.

Het argument „van den nood een deugd te maken en het goede voorbeeld te geven", berust alweer op datzelfde idealisme, dat in onze materialistische samenleving nog niet op zijn plaats is. Het nuchtere verstand moet ten aanzien van de defensie alleen leiding geven. Dat zegt ons, dat de bewapening niet méér mag zijn dan strikt noodig...... maar ook niet minder.

Wij herinneren aan de uitspraak der defensiecommissie, die in haar voorstel is gegaan tot wat zij het „uiterste minimum" noemde. Allen zijn wij er van doordrongen, dat Indië's financieele toestand verbetering behoeft; wij weten, dat alles gedaan moet worden wat mogelijk is, om de uitgaven in te krimpen. Maar wij weten ook, dat *safety first* de grondslag moet zijn voor de rustige ontwikkeling van het land. En die veiligheid is, elke pacifistische redeneering ten spijt, voorloopig nog gelegen in een afdoende defensie, zij het dan een defensie, teruggebracht tot haar geringste proporties.

Afschaffing van de poenale sanctie.

Aan het verslag van het interview, dat de correspondent van het *Alg. Hbl.* te Genève had met den heer Van Rees, het Nederlandsche lid van de mandatencommissie van den Volkenbond, ontleent de *Java-Bode* (van 3 Oct.) o.m.:

Dat in de mandaat-gebieden op sommige punten, die de sociale politiek aangaan, heel wat minder ethisch gewerkt wordt dan in Ned.-Indië, blijkt nog uit de praktijk.

Immers, in het *Journal Officiel* van Frankrijk, van 8 Aug. j.l., werd opgenomen een decreet betreffende de arbeidsregeling in het gedeelte van de vroegere Duitsche kolonie Kameroen, dat krachtens de verdeeling van San Remo van 1920, onder Fransch mandaat is gesteld, evenals een gedeelte van Togo. Bij dat decreet nu wordt blijkens art. 24 een inboorling voor de niet-uitvoering van contractueele verplichtingen op financieel gebied of inzake levering in natura, met gevangenisstraf van niet meer dan een maand bedreigd. Volgens art. 31 wordt met gevangenisstraf van zes tot vijftien dagen en een boete van 50 tot 100 francs — ingeval van recidive, met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en een boete van 50 tot 100 francs — bedreigd elk inboorling, die zijn voorschot heeft verbruikt, zonder den arbeid uit te voeren, waartoe hij zich had verplicht; elk inboorling, die nog door een contract gebonden, tracht in dienst te komen van een anderen werkgever, of zich bij een anderen werkgever verbindt; elk inboorling, die door een arbeidscontract gebonden, zich niet houdt aan de bepalingen van het contract, met het doel den werkgever te dwingen, het contract te verbreken.

Degenen, die de poenale sanctie uit dezen tijd achten en de opheffing daarvan, door de Regeering tegen 1 Januari 1926 aangekondigd, toejuichen, ondanks alle bezwaren, die aan deze opheffing zonder meer verbonden zijn, kunnen hieruit zien, zoo teekent de *Ind. Mercuur* bij dit interview terecht aan, dat het mandaatsbeheer, door den heer Van Rees als liberaal erkend, niet schroomt om ter wille van goede functionneering van den arbeid in dat gebied, diezelfde poenale sanctie in te voeren!

De *Java-Bode* voegt hier nog het oordeel van de Arbeidsinspectie aan toe, die in een onlangs gepubliceerd rapport als haar meening uitsprak:

Omtrent de poenale sanctie is de arbeidsinspectie van meening, dat die, beschouwd uit het oogpunt van het belang voor den werkman, een absolute noodzakelijkheid is. Vrije arbeid, hoe mooi ook in theorie, zal in de praktijk leiden tot veel grootere misstanden.

De arbeidsinspectie is er voor, dat de bepalingen der poenale sanctie in verschillende opzichten worden verzacht, doch is daarnaast van oordeel, dat de kern, de dwang om te blijven voor den tijd, dat een contract wordt geteekend, uitstekend is. In hoever de contracttijd zou kunnen worden bekort, is een vraagstuk, dat onder de oogen zou kunnen worden gezien.

De Onderwijs-impasse.

Mardika behandelt in het *Bat. Nwbl.* van 3 Oct. uitvoerig de vraag, hoe den Indischen jongen te verbinden aan het onderwijs.

De heer Z. wijst Mardika in het nummer van 7 Oct. op zijn verkeerde opvatting van de conclusie van de door het I. E. V. in het leven geroepen onderwijs-commissie.

De I. E. V.-commissie, zegt de heer Z. o.m., wilde geen nieuwe copie van de opleiding in Nederland, maar zocht een praktische oplossing, welke voldoen zou aan den tweeledigen eisch: een gelegenheid scheppen tot opleiding en een waarborg geven, dat de opleiding volledig bevoegde krachten zou afleveren.

Op het laatste I. E. V.-congres te Semarang is duidelijk uitgesproken, dat het eind-diploma Mulo een goede basis vormt voor de verdere vakopleiding. De deskundigen zijn het daarover eens. Op die basis diende dus een oplossing te worden gebouwd. De I. E. V.-commissie heeft nu gezegd: de A. M. S. vormt den natuurlijken bovenbouw van de Mulo. Zij geeft dus voortgezet middelbaar onderwijs, dat zich geheel aansluit op het meer uitgebreid Lager Onderwijs. Derhalve bevat zij de voorwaarden tot voortzetting van het Mulo ook voor de vakopleiding tot onderwijzer, mits aan de bizondere eischen, welke die vak-opleiding stelt, wordt tegemoet gekomen.

Aangezien nu voor een deel der vakken de A. M. S. reeds de volledig bevoegde krachten bezit, behoeft er niets anders te gebeuren, dan voor de speciale vakken (paedagogie enz.) geschikte krachten [illegible] te wijzen, en men heeft onmiddellijk de verl[illegible] gelegenheid tot opleiding. Met dit voordeel, dat zij weinig kost.

Een logische, en een natuurlijke oplossing! Er is echter één bezwaar, dat de commissie niet onder de oogen heeft gezien, maar dat niettemin weegt: het bestaan van slechts één A. M. S. voor de opleiding van leerlingen uit den geheelen archipel.

Daarom geeft de heer Z. een andere oplossing voor opleiding tot hulponderwijzer. Hij bedoelt een vak-opleiding, welke zich onmiddellijk aansluit bij de Mulo-school. Wat de I. E. V.-commissie verlangt ten aanzien van de A. M. S., valt, zij het dan desnoods met eenige wijziging, ook te bereiken aan de Mulo. Instede van één, zou men aldus zes tot acht opleidings-gelegenheden krijgen en laat men de leerlingen in een hun bekende omgeving, met gelegenheid den band met het ouderlijk huis nu en dan weer vaster aan te halen.

De opleiding tot de hoofdacte wenscht de heer Z. naar de A. M. S. verwezen. Dáárbij zou dan zonder bezwaar als sluitsteen kunnen komen een kort verblijf in Europa, om te zien „wat er in de wereld buiten Indië te koop is."

Indische Kunstnijverheid.

Te Buitenzorg werd den 1en Oct., ten bate van de Kartinischool, een tentoonstelling gehouden van

BESCHIKBAAR.

Indische kunstnijverheid. In hoofdzaak bestond de verzameling uit mooie kains van de kleine Soenda-eilanden; ook waren er van Celebes en Borneo. Verder was er koperwerk, Padangsch zilverwerk, uit hout gesneden poppen en vlechtwerk. De Gouverneur-Generaal bezocht de tentoonstelling, waar Z.Exc. door den Directeur van Landbouw werd rondgeleid. (*Bat. Nwsbl.*)

Op de derde Jaarbeurs te Bandoeng waren twee loodsen door Inheemsche handelaren ingenomen, die hier weefwerk, koperwaren, snuisterijen, snij- en vlechtwerk enz. ten verkoop aanboden; Patimah uit Bali vertoonde prachtig batikwerk van haar eiland afkomstig, terwijl Semarang en Pekalongan in afzonderlijke kamers exposeerden. (*Sum. Post.*)

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Het lot van den Javaan.

Er is een grondgeschil ontstaan tusschen het beheer der Michel Arnold Maatschappij en de bevolking van het bergdorp Njengtjile, onderdistrict Djonggel, district Tjibaroesa (Cheribon).

In de „Perniagaän" van 2 Juni 1922 deelt men daaromtrent mede, dat de droge rijstvelden in het ressort van het dorp, met eene uitgestrektheid van verscheidene honderden bahoes, met geen water kunnen worden besproeid om ze tot sawahs te maken en de bevolking, die over geen natte rijstvelden beschikt, dus gedwongen wordt tegalanrijst te eten van de terreinen, die sinds jaar en dag het eigendom van de dorpsbewoners zijn geweest.

De superintendent van de Naamlooze Vennootschap heeft de terreinen, waarvan hier sprake is, dringend noodig voor eene theeonderneming, welke moet aansluiten aan de reeds bestaande theeonderneming Tinggardjaja, en is pas later tot de wetenschap gekomen, dat die tegalans het eigendom zijn van de bewerkers, die daarvoor belastingen opbrengen ten behoeve van den landheer.

De heer Hettema schijnt dit laatste niet te begrijpen en beschuldigt de bevolking van Nengtjle op de tegalans huizen te hebben opgericht, zonder zijn voorkennis.

De assistent-wedono van Djonggel is daarbij op de hand van de bevolking, en aangezien beide partijen op hun standpunt blijven staan, is het geschil ontstaan.

Deze aangelegenheid is nog al hoog geloopen, omdat de superintendent den assistent-wedono van Djonggel ten laste legt dat hij een persoon is, die op den voorgrond treedt in de Sarikat Islam vereeniging, zonder dat echter daarvoor bewijzen kunnen worden aangevoerd.

De assistent-wedono beweert daarentegen, dat de superintendent een persoon is, die de bevolking in haar levensbestaan bemoeilijkt bij den rijstaanplant.

De roof toch, door hem gepleegd, gaf hem geen aanleiding om daarvoor schadeloosstelling te geven of andere terreinen voor beplanting aan te wijzen.

De bevolking, zegt de schrij r, is in afwachting van den afloop van dit geschil en vertrouwt op de bescherming, welke zal worden verleend.

Het ontstaan van het geloof in de slechte geest „de Poentianak".

Iedereen heeft in Ned.-Indië wel eens gehoord van den kwaden geest, „de Poentianak", zegt de schrijver in de „Perniagaän" van 3 Juni 1922.

Doch er zijn nog vele personen, die niet weten hoe het geloof in dat bijgeloof is ontstaan en dat is de reden, waarom hij aan de lezers van de „Perniagaän" het navolgende mededeelt:

Op een zekeren dag, wanneer en waar is niet bekend, zaten een drietal prinsessen, in de schaduw van een sinagarboom, in eene rij elkanders hoofdhaar te reinigen.

De laatste in de rij der prinsessen was gehuwd. Zij had een schoon gelaat en verwachtte een kind.

Plotseling viel een rijpe vrucht van den sinagarboom op haar ontblooten rug, die eene wonde veroorzaakte en tot zulk eene verbloeding aanleiding gaf, dat zij aan de gevolgen daarvan overleed en het kind met haar.

De spijt over het niet moeder worden was voor den geest van de prinses de aanleiding om te veranderen in een in de ruimte rondvliegende kwade geest.

Meestal gedurende den avond en in het bijzonder in den nacht op Vrijdag, manifesteert zij zich als eene schoone vrouw, die hare lange hoofdharen uittrekt.

Het zijn vooral de vrouwen na de bevalling, die zij door hare verschijning kwelt, uit teleurstelling van het feit, dat het moederschap haar werd onthouden.

Zij verzint allerlei listen om die kinderen te doen sterven, dan wel ze te ontvoeren of te verbergen.

Dat is de reden, waarom men die kwade geest „Poentianak" noemt, hetgeen beteekent een persoon, die er een beroep van maakt om pas geboren kinderen te doen verbergen.

Het tijdstip van zonsondergang en de nacht worden voor de verschijning geprefereerd.

Men ziet haar dan vliegen in waringinboomen of in bamboestoelen, waarbij een eigenaardig geluid wordt waargenomen.

Er zijn personen die den moed hebben haar te begluren, doch voelen zich dan spoedig bij de haren getrokken op zóódanige wijze, dat zij er weldra berouw van hebben.

Waar te veel menschen zijn, manifesteert de geest zich als een nachtvogel of als een klein viervoetig dier.

Wat van al het vorenstaande waarheid is, moet de lezer voor zichzelf maar uitmaken, zegt de schrijver.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De heer Jang Cheng Lu, gezant van China te Parijs.

In de „Perniagaän" van 1 Juni 1922 kan men de mededeeling vinden, dat de heer Jang Cheng Lu, Chineesch gezant te Parijs, geen persona grata is bij zijne buitenlandsche landgenooten aldaar, terwijl daaraan tevens het navolgend dramatisch verhaal is verbonden.

Toen destijds de „Anfu"-partij in Groot-China, die onder leiding stond van den heer Tuan Chi Jui door generaal Wu Pei Fu ten val was gebracht, stelde deze ook den heer Jang Cheng Lu als een der hoofdschuldigen van de partij in gebreke, doch aangezien hij de bescherming en de voorspraak had van den president Hau Shih Chang, schonk deze hem, op grond van zijne diplomatieke talenten, vergiffenis voor de begane tekortkomingen.

Gedwongen in China te verblijven, voelde hij zich niet op zijn gemak en wist hij het ten slotte daarheen te leiden, dat hij met de functie van Chineesch gezant te Parijs werd belast, alwaar hij, volgens den verslaggever, zijn tijd zeer veel met het hazardspel zoek bracht.

In het afgeloopen jaar, tijdens de aanwezigheid van den heer Chu Chie Chien in Frankrijk, maakte de heer Jang Cheng Lu met hem de afspraak pogingen in het werk te stellen om van de Fransche regeering 300 millioen dollar te leenen, doch toen deze pogingen bekend raakten bij de Chineesche studenten te Parijs, werden beide heeren verplicht hunne pogingen ongedaan te maken.

Het gevolg hiervan was, dat, in de maand October 1921, de gezant pogingen deed om, gesteund door vreemde hulp, de te Parijs studeerende Chineesche jongelingschap weg te krijgen, die, van af dat oogenblik, als wraakmiddel al haar best deed om den Gezant het leven te benemen en hem op die wijze uit den weg te ruimen.

In de Fransche nieuwsbladen van 23 April van dit jaar kon men het bericht lezen, dat eene poging tot aanslag op het leven van den Chineeschen gezant te Parijs was gepleegd en wel op de navolgende wijze:

Op den vorigen avond werd te Parijs, ten huize van Miss Cheng Yu Siu, eene gediplomeerde studente van de Parijsche Universiteit, ter gelegenheid van de herdenking van haar geboortedag, een

feest gegeven, waarop de Chineesche gezant en zijne echtgenoote tegenwoordig waren.

Toen men van het feest huiswaarts wilde keeren, hadden in het rijtuig plaats genomen de gezant, die rechts en zijne echtgenoote, die links zat, terwijl de heer Chiang Hu in het midden van het rijtuig had plaats genomen.

De heer Chiang Hu was de vertegenwoordiger van China op de conferentie te Genua voor de regeling van spoorwegzaken(?) en ook op het feest aanwezig.

Nauwelijks was het rijtuig ongeveer 100 meter van de woning van Miss Cheng Yu Sin verwijderd, of er werden van achteren 5 schoten in de richting van het rijtuig gelost, waardoor het achterhoofd van den heer Chiang Hu werd getroffen.

Toen de heer Li Tsun, consul van China te Parijs, die ook op het feest aanwezig was, van het gebeurde kennis nam, werd de politie gewaarschuwd, die terstond een onderzoek instelde naar den persoon, die kort vóór het vertrek van den gezant en zijne echtgenoote de woning van Miss Cheng Yu Siu had verlaten en toen bleek het, dat deze persoon haar secretaris was, met name de heer Li He Lin.

Toen de politie ten zijnen huize huiszoeking deed, was de heer Li He Lin niet thuis; wel trof men gebruikte patronen aan, die geheel overeenkwamen met die welke op de plaats van het misdrijf waren aangetroffen.

Den volgenden dag meldde de heer Li He Lin zich vrijwillig op het politiebureau aan als de dader, daarbij verklarende het misdrijf te hebben gepleegd, aangezien de door den gezant gepleegde handelingen ten opzichte van zijne landgenooten misdadig waren geweest en hij slechts zijn plicht had vervuld.

Van persoonlijke wederzijdsche grieven was geen sprake.

Een der Fransche nieuwsbladen, die van het gebeurde melding maakte, beoordeelde de daad van den heer Li He Lin, die als een achtenswaardige en kundige persoonlijkheid bekend staat, als te zijn de handeling van een gentleman, vooral omdat hij zonder last te bezorgen aan de politie, zich vrijwillig ter harer beschikking stelde.

De schrijver Chu Ping schreef aan de Chineesche studenten te Parijs, dat geen termen van vergiffenis van de door den gezant gepleegde misdadige tekortkomingen aanwezig waren, doch dat zij te veel onder Bolsjewistische invloeden stonden, hetgeen o.m. ook bleek uit het feit, dat in de tasch van den heer Li He Lin het portret van den heer Lenin was gevonden.

Wetende, dat de verhouding tusschen de Fransche en de Russische regeeringen niet goed was en in Frankrijk alle pogingen in het werk werden gesteld om de verspreiding van Bolsjewistische invloeden tegen te gaan, maakte de gezant van die omstandigheden gebruik, om, in overleg met Fransche journalisten, de Fransche Regeering te bewegen de Chineesche studenten te Parijs zoo mogelijk naar hun land terug te zenden.

(Wordt vervolgd).

LITERATUUR-OVERZICHT.

De nieuwe flora van het eiland Krakatau.

In het dezer dagen verschenen Verslag der vergaderingen van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen is opgenomen het overzicht eener voordracht van Dr. W. Docters van Leeuwen over de nieuwe flora van het eiland Krakatau, ontstaan na de uitbarsting van 1883. Dr. D. v. L., die zelf een belangrijk aandeel neemt in de oplossing van dit vraagstuk, zegt in die voordracht: „Bij de uitbarsting werd niet alleen het grootste gedeelte van den vulkaan Krakatau weggeslingerd, maar de overblijvende stukken werden met dikke aschlagen bedekt. Volgens getuigenis van den geoloog Verbeek was alles wat op de eilanden groeide verwoest en ook Treub en andere onderzoekers nemen aan dat alles verwoest is geworden en dat het herstel van de flora dus van buitenaf moet zijn gebeurd, d.w.z. de zaden en sporen van planten moeten door dieren, door het water of door den wind op de verwoeste eilanden zijn overgebracht."

Intusschen staat de hr. Mac Leod, die eenige maanden geleden in het Kol. Weekblad, op grond van persoonlijke waarnemingen, zijn twijfel over die totale verwoesting uitsprak, niet alleen, want Dr. A. A. Pulle noemde eenige voorbeelden van plantengroei, die er voor pleiten dat de flora niet zoo volkomen verwoest geweest is, als men algemeen veronderstelt, waarop de inleider antwoordde, dat er stellig nog veel omtrent de flora en ook omtrent de fauna van Krakatau onverklaard is, o.a. dat er zelfs haaien in het van de buitenwereld afgesloten meer worden gevonden.

Archief voor de Suikerindustrie in Ned.-Indië.

In afl. 36 van den loopenden jaargang schrijft de hr. J. van Harreveld een kort artikel over de toekomst van in Holland voor de suikerindustrie opgeleid personeel. De conclusie van dezen deskundige luidt:

Voor zoover het de suikercultuur betreft, kunnen dus de onderwijsinrichtingen in Holland, welker leerlingen later een positie in de suiker wenschen te verwerven, rustig haar onderwijs vervolgen, zonder dat zij eenige vrees behoeven te koesteren, dat in de suikerindustrie op Java geen plaats voor hare leerlingen zou zijn.

Verder bevat afl. 37 een artikel van dezelfde hand over mislukte pogingen tot oprichting van suikerfabrieken in Britsch-Indië. De heeren van het „Indian Sugar Committee", die in 1920 hun licht op Java gingen opsteken alvorens zij met de uitvoering hunner projecten een aanvang maakten, zijn, wat men noemt, van een koude kermis thuis gekomen. De door hen gestichte maatschappij met een aandeelenkapitaal van 40 millioen gulden, is onlangs vrijwillig in liquidatie gegaan. De hr. Harreveld vermeldt nog andere voorbeelden van met weinig of geen succes bekroonde pogingen om (naar het voorbeeld van Java) nieuwe suikerfabrieken te stichten in een tijd, toen over de geheele wereld zeer hooge prijzen betaald werden.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

6e Jaarg. No. 9. Het rubberbedrijf op het schiereiland Malacca, door G. G. Schrieke (Rapport van een studiereis in opdracht van de Rubber Producenten Vereeniging). — Marktbeoordeeling, rubberkeuring, bereidingswijze nu en in de toekomst, door Dr. O. de Vries. — Onderzoekingen over rubber, verricht bij het Besoekisch Proefstation in 1921.

De Minahassaraad.

Het is den heeren W. J. Beck, controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, en R. I. F. Wenas, adjunct hoofddjaksa, in de practijk gebleken, dat het vele belanghebbenden en belangstellenden ontbreekt aan de noodige kennis betreffende de wettelijke bepalingen over den Minahassaraad. Zoo bestaat bij velen een bepaaldelijk verkeerde voorstelling over de bevoegdheden, die den Minahassaraad zijn toegekend. Het leek daarom gewenscht in een handig formaat en in beknopten vorm een boekje samen te stellen, waarin de op de Locale Raden in het algemeen en op den Minahassaraad in het bijzonder slaande voorschriften zijn bijeengebracht.

Bovengenoemde heeren hebben een werkje samengesteld, dat als gemakkelijk te gebruiken dagelijkschen gids kan dienen voor bestuursambtenaren, leden van den Minahassaraad en verder al dezulken, die belangstellen in en op de hoogte willen komen van de werking van den Minahassaraad. *(N. R. Ct.)*

Verslag Medisch-Onderwijs-Commissie.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het Verslag van de Medische Onderwijs Commissie (ingesteld bij Gouv. Besluit van 19 Juli 1919, No. 51).

Dit verslag is ingedeeld in vier hoofdstukken, waarvan ieder een vrijwel afgerond onderwerp behandelt. Zoo biedt het eerste hoofdstuk een beknopt overzicht van de totstandkoming der commissie, hare taak en werkzaamheden, handelt het tweede over het medisch onderwijs, het derde over het lot van de bestaande artsenscholen (Stovia en Nias) in verband met de invoering van het hooger onderwijs, terwijl eindelijk het vierde hoofdstuk het vraagstuk van het medisch hulppersoneel opnieuw onder de oogen wordt gezien (na het daaromtrent reeds verschenen praeadvies der commissie). Voor de verdere indeeling moge naar de uitvoerige inhoudsopgave van het verslag worden verwezen.

Tandheelkunde in Ned.-Indië.

In het Nov.-Nr. van het Tijdschrift voor Tandheelkunde oefent de tandarts H. C. van Deinse te Batavia critiek uit over de wijze, waarop het Departement van Koloniën voorzien heeft in de behoefte aan gouvernements-tandartsen.

Het verhaal heeft betrekking op iemand, zich noemende Von Barany, uitgezonden op een salaris van 750 gld. per maand, van wien naderhand gebleken was dat hij niet bevoegd was het beroep uit te oefenen en die door een pas uitgekomen medicus was herkend als Reinhardt, ex-magnetiseur uit Scala, Den Haag. „Desgevraagd bekende hij zulks en ook, dat hij geen diploma bezat; men had hem er nooit naar gevraagd, beweerde hij."

De Ingenieur.

No. 47 bevat eene beschouwing van Ir. M. Middelberg, getiteld „Verkeerswetgeving in Ned.-Indië".

Schr. zegt, dat de aanleg van spoor- en tramwegen in N.-I. op het oogenblik een tijdvak van matiging is ingetreden. Er wordt in een vertraagd tempo doorgewerkt aan hetgeen men nu eenmaal niet half voltooid kan laten liggen en nieuwe plannen blijven echter rusten, wachtende op betere tijden. Voordat die tijden er zijn, dient de vraag onder de oogen te worden gezien, wat intusschen gedaan kan worden, om den akker toe te bereiden voor het nieuwe zaad......

Waar in de eerstkomende reeks van jaren de benoodigde middelen van Landswege slechts in bescheiden mate kunnen worden afgezonderd, zullen de kapitalen voor spoorwegbouw elders gezocht moeten worden. Om deze kapitalen aan te lokken zal men de deuren zoo wijd mogelijk moeten openzetten, en den blik moeten vestigen ook op andere mogelijkheden dan die van Staatswege alleen. Met onafwijsbare noodzakelijkheid drijven ons de gebeurtenissen in de richting van aanleg van spoorwegen door middel van concessie-verleening; de tijden, waarin van aanleg van Landswege hoofdzakelijk heil kon worden verwacht, moeten onder den drang der omstandigheden als voorbijgegaan beschouwd worden......

Men schrome niet tot het uitgeven van goed belijnde concessiën over te gaan, wanneer solide gegadigden zich aanmelden, in wier handen de verzorging van het verkeersbelang met vertrouwen kan worden gelegd.

De hr. M. stelt dan nader in het licht, welke eischen aan zulke concessies zouden zijn te stellen, welk type van spoor- en tramwegen voor Indië aanbeveling verdienen en welke regelingen daarbij door de Overheid behooren te worden getroffen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

No. 15 (De uitgebreide artikelen zijn door spatieering gekenmerkt). Bodemonderzoek in het Gewest Oostkust van Sumatra, door Dr. R. Broersma — Iets over tarwecultuur in Ned.-Indië, door Dr. H. L. H. Zakrzecki. — Onze Buitenbezittingen en de suikerrietcultuur, door H. E. Weitkamp. — Van pensioenen en nog wat (vervolg). — Bestrijding Koffiebessenboeboek. — De wortels van den kokospalm, door J. K. M. — De huidige paardenfokkerij in Ned.-Indië, door T. W. — Het rubberbedrijf op het schiereiland Malacca, door G. G. Schrieke. — Koffiebessenboeboekbestrijding.

No. 16. Een kleine berekening voor theeplanters. — Onze Buitenbezittingen en de suikerrietcultuur, door H. E. Weitkamp (slot). — Belang van groenbemesters voor onderhoud en verbetering van gronden, door G. Z. — Het voorkomen en de bereiding van samengestelde meststoffen, door P. van Houwelingen. — Van pensioenen en nog wat (vervolg). — Een sombere toekomst voor den Japanschen landbouw. — Bestrijding van de koffiebessenboeboek-ziekte is een groot economisch belang, door R. A. Maurenbrecher. — De pita- of Arghanplant? door J. K. M. — De fabricage van Inlandsche suiker als klein landbouwbedrijf, door G. D. Schäfer. — Wereldoogst en wereldverbruik van koffie. — Visschen (d.w.z. het uitoefenen der vischvangst) in de tropen. — Hoe kan men zijn electriciteitsverbruik bepalen en controleeren? — De veranderde rubbersituatie.

Maatschappij Ned. Letterkunde. Levensberichten.

In de dezer dagen verschenen Levensberichten van de Mij. der Ned. Letterkunde te Leiden zijn o.m. opgenomen de levensbeschrijvingen van Prof. Dr. J. J. M. de Groot, door Prof. Dr. M. W. de Visser en van G. W. W. C. baron van Höevell, door G. F. de Bruijn Kops.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

7e jaarg. No. 15. Financieel overzicht. — Duitschland's in- en uitvoer van rubber en rubberartikelen in het eerste halfjaar 1922. — Het tweede been van Deli (n.l. de rubbercultuur). — Engelsche persstemmen naar aanleiding van het besluit van den Minister van Koloniën (dat voor het nemen van wettelijke maatregelen tot beperking der rubberproductie, aangenomen al dat de uitvoerbaarheid daarvan zou vaststaan, uit een oogpunt van Indisch belang voorshands geen voldoende aanleiding bestaat). — De heer Burger over den toestand der rubbercultuur. — De Handelsvereeniging Medan en de economische toestand. — De rubbercrisis.

Publicaties Ned. Indisch Landbouw Syndicaat.

Belangstellenden in de kwestie of thans nog een werkkring in de cultures is aan te bevelen, kunnen in afl. 26 (van 16 Oct.) van bovengenoemd periodiek bijzonderheden daarover lezen. — Verder vindt men in dezelfde afl. den tekst eener voordracht van den hr. H. van Hooff over bestrijding van Helopeltis op de onderneming Tjiboengoer, zoomede van den hr. Maclaine Pont over Volkswoningbouw.

Het Inlandsch Reglement.

Als een uitgave van de Volkslectuur is verschenen het „Inlandsch Reglement" (Boemipoetera), bewerkt door Mr. F. H. Poser, Voorzitter van den Landraad te Buitenzorg, met medewerking van Mas Wirasapoetra, ambtenaar voor de Indische aangelegenheden van de gemeente Batavia, bevattende voorschriften voor de berechting van strafzaken en civiele zaken der Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madoera, benevens regelen voor de administratie der politie. Van den officieelen tekst is door de samenstellers een vertaling in het modern verkeersmaleisch gegeven en daarnaast afgedrukt.

Uit den aard der zaak gelden voor den Inlander andere voorschriften dan voor den Europeaan en voor de met dezen gelijkgestelden, omdat de behoeften van den Inlander en den Europeaan verschillend zijn en in de Indische maatschappij geheel afwijkende toestanden heerschen. Deze vertaling in de Maleische taal is ten zeerste toe te juichen, in de eerste plaats wijl thans een nieuwe aansluiting is gevonden bij het Wetboek van Strafrecht, gelijk dit thans voor alle bevolkingsgroepen geldt waarin het materieele recht is vervat en waarvan óók een Maleische vertaling is verschenen, en vervolgens omdat talrijke Inlandsche intellectueelen wien de rechtsbedeeling van den Inlander ter harte gaat, zich thans beter en nauwkeuriger dan vroeger op de hoogte kunnen stellen van de geldende bepalingen.

De Indische Mercuur.

No. 47. Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, No. 9. De waardebepaling van Java-cocablad en de extractie van cocablad in het groot, door Dr .A. W. K. de Jong. — Rubberlatex, handelsartikel der toekomst? door W. L. Utermark. — De aardappelencultuur in Ned.-Indië, door E. M. M. Paravicini, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Verslag van de Handelsvereeniging te Medan over 1921. — West-Australië als afzetgebied voor Ned.-Indische producten in 1920/21. — In- en uitvoer van Java en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over economische zaken, arbeidsvraagstukken en nijverheid.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

In het Nr. van 15 Sept. vervolgt de hr. L. Kailola zijne geïllustreerde artikelenreeks over de assaineering van de afdeelingshoofdplaats Tjilatjap. — R. S. schrijft over het toekangwezen in verband met het Inlandsch ambachtsonderwijs.

No. 18 bevat o.m.: Inlandsche woningbouw, door W. J. E. — Het voorkomen en de ontginningswijze van natuurasphalt in verband met de exploitatie te Cheribon. Voordracht, door F. Buning. — De derde Ned.-Indische Jaarbeurs te Bandoeng (beknopt overzicht van de voor de bouwvakken belangrijke inzendingen).

De Waterstaatsingenieur.

Uit den inhoud van No. 8. Over de harmonische schommelingen (seiches) in enkele groote meren van Ned.-Indië (met ill.), door ir. C. G. J. Vreedenburgh. — Drinkwatervoorziening door zuivering van rivierwater (met ill.), door P. H. W. Sitsen. — Het nut van dubbele sluisleidingen, door Dr. Ir. J. Versluys. — Waterbeweging en kritische snelheid, door A. W. Grzywinski en Ir. J. W. F. C. Proper. — De tweede verjaardag van de Technische Hoogeschool te Bandoeng.

De Indische Post.

Op enkele bijdragen van blijvende beteekenis in No. 46 zij de aandacht gevestigd: De herziening der Staatsinrichting (met vervolg in No. 47). — Het lepra-vraagstuk, door Prof. Dr. J. J. van Loghem, Directeur der afd. Tropische Hygiëne van het Kol. Instituut. — De Kalangs (op Java), door O. Tahoe. — Het huldeblijk (aan de Koningin), door Homunculus. — In No. 47: De Koningin naar Indië, door Homunculus. — Dr. H. C. Prinsen Geerligs over de wereldsuikercultuur en Java. Interview van E. W. de Jong. — De waardevermindering van den Indischen gulden, door M. A. J. Kelling.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 34. Huisvesting in Indië, door N. (vervolg). — Een tarweveld op de Pengalengansche hoogvlakte, door R. (wordt vervolgd). — Weerwolverij (lykanthropie) in Oost-Indië, door L. — Uit Pasoendan, door Hassan Soema di Pradja.

* * *

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers No. 42 en 43 van jaarg. 1922. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijver-

heid en Handel in Ned.-Indië 1921. (Batavia, Drukkerij Ruygrok en Co.)

De aetherische oliën leverende planten van Ned. Oost-Indië en de bereiding van haar oliën, door Dr. A. W. K. de Jong. Overdrukken uit de Ind. Mercuur. (Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut). (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Indisch Genootschap. Jaarvergadering van 15 Mei 1922. — Vergadering van 13 Oct. 1922: Auto-activiteit naast autonomie, door Dr. J. H. Boeke.

Bandoeng, the future capital of the Netherlands East-Indies (Holland's Import and Export Trader, Oct. 1922).

Over de Dajaks (vervolg), door P. Jucundus. (De Katholieke Missiën, Nov. '22).

Verplaatsingen in den Ned.-Indischen handel, door Prof. Mr. J. C. Kielstra. (Ned. Mercuur, I, No. 22, bl. 715).

Ned.-Indische forensen, door Prof. Mr. A. van Gijn. (Econ. Berichten, jaarg. 1922, No. 348).

Suriname.

De *„Nieuwe Rotterdamsche Courant"* publiceert in haar nummer van 22 November — Avondblad C — den eersten brief uit Suriname van Dr. van Blankenstein, haar ster-correspondent. De schrijver, die ijverig bezig is land en volk te bestudeeren, schrijft over *„Onoribo of de gelukkige bruiloft."* Onoribo is een dorp in het Para-district. Merkwaardig welk een juisten kijk op de dingen deze veel bereisde journalist reeds dadelijk heeft. Slechts één opmerking willen we ons veroorloven.

Dr. van Blankenstein spreekt over „het bloemlooze tropisch woud", waarlangs hij heen stoomde. Er blijkt niet of hij in het algemeen het tropische woud „bloemloos" noemt. Dit zouden wij hem niet toegeven. In *„De West-Indische Gids"*, tweede jaargang (Februari 1921) blz. 532 is deze kwestie besproken. Dat Dr. van Blankenstein geen bloemen zag, is te verklaren. Hij deed zijn reis op het einde van October, d.i. in het droge jaargetijde, waarin niet veel planten in bloei staan. Het mierenhout kon hij wèl in bloei hebben gezien, alsook eenige Orchideën-soorten.

Er is nog menige interessante brief te wachten, want Dr. van Blankenstein heeft volgens de Surinaamsche bladen, reeds menige reis gemaakt.

Naar *„De West"* van 13 October meedeelt, zou de doctor vermoedelijk vijf weken in Suriname verloeven en ook een bezoek brengen aan Britsch Guiana. Op de terugreis naar Nederland hoopt hij ook nog een kijkje te kunnen nemen op Curaçao.

„De West" en *„Suriname"* hebben een aardig souvenir aan Dr. van Blankenstein. In het eerste blad heeft hij een stuk geschreven over Lloyd George, in het tweede over de internationale positie van Nederland. In dit laatste stuk vinden wij menige mededeeling, die wij in de Nederlandsche bladen niet waren tegen gekomen. Van deze ontullingen heeft Suriname de primeur.

Over de conferentie van Washington schrijvende, zegt Dr. v. B.:

„Teekenend, en misschien te betreuren is, dat er toen, ook van Nederlandsche zijde, nooit een woord is gesproken over het Nederlandsche gebied in Amerika!"

Wij knippen uit het artikel nog het volgende:

„Wie de dagen van Washington van nabij heeft meegemaakt, zal zich nog met vreugde herinneren, op hoe waardige wijze ons land op den voorgrond trad. Het was een voortreffelijke les, wat het koloniaal gebied voor Nederland beduidt. Hoezeer men daarvan ook bij ons de mond pleegt vol te hebben, toch zijn er slechts weinigen, die dit in vollen omvang beseffen."

***

„Suriname" van 10 October schrijft:

„Volgens de Argosy van 30 September werft men op het oogenblik in Demerara vele arbeiders aan, voor het verrichten van voorbereidende werkzaamheden in verband met de hervatting van de Bauxiet-exploitatie, welke aldaar tegen het begin van het volgend jaar zal plaats hebben. Zooals bekend, was in Demerara, evenals hier, in het begin van het vorige jaar het bedrijf zoo goed als geheel stopgezet, wegens de geringe aanvraag van dit mineraal, mede in verband met de financieele crisis in Noord-Amerika en Europa. Ofschoon, naar ons werd medegedeeld, in Paramaribo nog geen instructies door de Sur. Bauxite Maatschappij zijn ontvangen tot het treffen van soortgelijke maatregelen, gelooven wij toch, dat binnen afzienbaren tijd de werkzaamheden op Moengo zullen kunnen worden hervat."

„De West" van 17 October bericht over de nieuwe expeditie-Gitz het volgende:

„De expeditie onder den 1ste-luitenant Gitz — uitgezonden om een tracé te kappen van Coppename naar Coronie — is Zaterdag 14 October te Paramaribo teruggekeerd.

Gelukkig heeft de expeditie ditmaal niet zooveel tegenslag gehad als verleden jaar en het doel kunnen bereiken, zelfs vlugger dan men verwacht had.

Op 21 September vertrok de heer Gitz met 5 soldaten en 5 dragers per motorboot van Paramaribo. Als uitgangspunt voor het kapwerk werd weder genomen de Kalebaskreek, een zijtak van de Coppename. Men herinnert zich, dat de heer Gitz ook in April van dit jaar ter plaatse was, zoodat het eerste gedeelte van het tracé reeds gekapt was. Het tracé is thans voltooid tot Coronie. De totale lengte bedraagt ongeveer 35 kilometer.

Op een zeker gedeelte ontmoette men een open vlakte (biribiri-zwamp), welke gelegenheid gaf om over te gaan op een meer Noordelijk gelegen rits. Op dezen rits voortgaande, trof men koffiemama's (een schaduwboom bij cultures) aan. Verderop had men weder gelegenheid om over te gaan op een eenigszins noordelijker gelegen schelprits, welke aan de zeezijde begrensd werd door Parwabosch. Nadat men dezen rits ongeveer acht kilometer had gevolgd, bereikte men 13 October de communicatie van Coronie. Kort voor men het einde bereikte van de onbewoonde wildernis, werd de omgeving reeds iets vriendelijker door enkele verspreid staande klapperboomen.

De laatste loodjes wegen gewoonlijk het zwaarste. Ook hier was dit het geval. De laatste drie kilometer waren in de doorbraken zwaar begroeid met brantimaka en mokko mokko. Nog onaangenamer was het avontuur dat men ondervond door ziekte van dragers. Nadat reeds tevoren twee soldaten en een drager wegens koorts teruggezonden moesten worden, werden ter hoogte der biri biri-zwampen de andere dragers ziek, waardoor men anderhalven dag zonder eten zat. Men merkt bij zulke gelegenheden wel dat de mensch niet voor zijn pleizier op de wereld vertoeft, vooral als men dan nog bestookt wordt door een heirleger van muskieten. Zoo'n tocht is een geschikte gelegenheid voor menschen die wat van hun vet willen kwijt raken. De deelnemers kwamen allen lichter terug dan zij vertrokken. De heer Gitz bijvoorbeeld is acht pond afgenomen.

In Coronie was men verrast over de komst der expeditie. Men was daar nogal zwaartillend geweest. Men vreesde dat de hooge waterstand een beletsel zou vormen en de ritsen ondergeloopen waren. Dit laatste bleek echter niet het geval te zijn.

Bij aankomst te Paramaribo werd de expeditie met muziek ontvangen en door den gouverneur in persoon afgehaald."

„De Surinamer" van 19 October geeft nog nadere bijzonderheden over de expeditie.

***

Naar *„De West"* van 20 October verneemt, is er ernstig sprake van, dat de kolonie zal worden opgenomen in het vaarplan eener Duitsche maatschappij, die verbindingen onderhoudt tusschen Hamburg en West-Indië.

„Deze maatschappij, de Horn Linie, heeft een

vloot van 25 schepen. De booten, die op de West varen, zijn van verschillende grootten, afwisselend van 875 ton tot 4000 ton. Zij nemen de route naar West-Indië over verschillende landen, België, Engeland en soms ook Frankrijk, en doen in West-Indië o.m. de volgende havens aan: Curaçao, Haiti, San Domingo, enz.

Men zegt, dat wellicht reeds binnenkort het eerste schip van de Horn Linie hier kan zijn.

De Koninklijke West-Indische Maildienst heeft reeds een rondschrijven gezonden aan ontvangers hier, om er op te wijzen, dat het rabat, hetwelk deze maatschappij verleent aan verschepers, vervalt, indien men voor verzending van goederen ook gebruik maakt van andere scheepsgelegenheden.”

* * *

Naar hetzelfde blad verneemt, heeft de heer D. A. Hoekstra, de jongste zoon van wijlen Ds. Hoekstra, gesolliciteerd voor het ambt van predikant bij de Luthersche gemeente te Paramaribo.

„Het is ruim vijftien jaren geleden, dat wijlen Ds. Hoekstra afscheid nam van de gemeente hier, die hem zoo na aan het hart lag. Zeer vele Lutheranen denken nog in liefde aan den beminden voorganger en in breeden kring is dan ook met vreugde vernomen, dat zijn zoon hem wellicht zal opvolgen in het door hem zoo hoog gehouden ambt.”

* * *

In hetzelfde nummer van *„De West”* vinden wij nog de vraag geopperd of peren goed overkomen. Ja, zeker, mits in koelruimen. Allen, die zich de vroegere ijshuizen te Paramaribo herinneren, zullen dit bevestigen.

* * *

„De West” van 24 October ontleent aan de *„New Paramaribo Times”* het bericht, dat op 23 Augustus een stoomschip, genaamd de „Anna May”, van New-York vertrokken is met een expeditie om diamanten te zoeken in Britsch-Guiana.

Het eigenaardigste van dit stoomschip is, dat het geheel is uitgerust door negers, en financieel gesteund wordt door zwarte bankiers en zakenmenschen.

Wij kunnen ons niet herinneren — aldus *„De West”* — tot dusverre in de bladen van Demerara gelezen te hebben over de aankomst van deze expeditie. Wellicht wordt dit verklaard door de mededeeling, dat het stoomschip verscheidene havens onderweg zou aandoen. De *„Afro American”*, waaraan het bericht ontleend is, zegt, dat het stoomschip geringen diepgang heeft en daarom uitgeknipt is voor den tocht naar de diamantvelden in Guyana.

* * *

„Diamanten uit Nickerie?” plaatst *„De West”* van 31 October boven het volgende uit de *„Argosy”* van Demerara van 25 October overgenomen bericht:

„De heer L. H. Emmanuels ontving van den heer A. L. Cruickshank in Suriname monsters diamanthoudenden grond. De monsters, aangevoerd per s.s. Albina, werden getoond aan een handelaar, die verklaarde, dat zij zoowel goud als diamanten bevatten. Eveneens werden monsters gezonden aan twee bekende kooplieden. De streek, waar deze monsters vandaan kwamen, ligt tusschen de Corantijn en de Nickerie”.

* * *

Volgens hetzelfde blad, hebben visschers in de Suriname-rivier een zaagvisch gevangen, die een lengte had van „vijf meter en zes duim”. De zaag had een breedte van bijna een voet. Een monster in zijn soort en voor kleine booten gevaarlijk ook.

* * *

Of Europeanen in Suriname ook oud kunnen worden! *„De Surinamer”* van 15 October schrijft onder het hoofd *„Een kranige veterane”*:

„Gisteren vierde de Eerw. Soeur Engelberta, in het klooster aan de Gravenstraat, haar 90sten verjaardag. Binnenkort herdenkt zij den dag, dat zij 66 jaren geleden in de kolonie aankwam.

Ondanks haar leeftijd, maakt de Soeur alle kloosteroefeningen mee.

Onze gelukwenschen aan deze veterane.”

* * *

Op 17 November heeft de oud-Gouverneur Staal te IJmuiden, in het gebouw voor Christelijke Belangen, een lezing gehouden over *„het Hollandsche karakter van Suriname”*, met lichtbeelden. De *„Oprechte Haarlemsche Courant* van 20 November geeft een verslag van de interessante lezing.

* * *

Vanwege den „Bond van Surinamers in Nederland” zal de voorzitter van den Bond, de heer J. J. Gemmel, uit Amsterdam, op 1 December, 's avonds te 8 uur, in het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen te Utrecht, een lezing met lichtbeelden houden over Suriname. De heer Bruchniler zal de projectie-lantaarn bedienen.

Invitatiekaarten worden op aanvraag kosteloos verstrekt door den heer A. E. J. Tyndall, commissaris van den Bond, wonende Maasstraat No. 28.

* * *

Prof. dr. J. A. Grutterink, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool, is dezer dagen uit Suriname hier te lande teruggekeerd en heeft zijne colleges aan de T. H. hervat.

* * *

De *„N. R. Ct.”* van 25 November, Av.bl. D, heeft het volgende telegram uit Paramaribo:

„Paramaribo, 24 November. Hier is luitenant Hinton per vliegtuig aangekomen. Deze maakt den tocht New-York—Rio-de-Janeiro.”

Dat zal wel de lang verwachte *„Sampaio”* zijn, die een zeer avontuurlijke reis heeft gemaakt.

Curaçao.

Loodsgeldenverordening.

Woensdag, 18 Oct. l.l., had een zitting plaats van den Kolonialen Raad.

In deze zitting las de Voorzitter een schrijven voor van den Gouverneur, waarin deze den Raad in kennis stelde van den Minister van Koloniën een telegram te hebben ontvangen, gelastende de opschorting van de afkondiging van de door den Raad reeds aangenomen *Loodsdienst*-Verordening, zooals ons blad reeds voor 14 dagen berichtte. De Gouverneur voegde er in dit schrijven bij, dat hij dit telegram reeds beantwoord had, en aan Z.Exc. geschreven, dat de Cur. Petrol. Mij. reeds veel faciliteiten hier in de kolonie geniet, maar zeker niet naar evenredigheid in de lasten der kolonie bijdraagt.

Na voorlezing van dit schrijven nam het lid Beaujon het woord en betoogde, dat door dit ingrijpen der Kroon de Koloniale Raad in een zeer moeilijke positie is gebracht. De Raad zou gaarne een overzicht willen hebben van de nieuwe belasting-ontwerpen en wil niets liever dan dat een ieder in evenredigheid van zijn krachten in de belastingen bijdraagt.

Nu kan de C. P. M. ook wel tegen nog andere verordeningen bezwaren indienen, b.v. tegen de bepaling in het onlangs ingediende ontwerp tot wijziging van het havenreglement, betreffende de verspreiding van rook in de haven. De belastingontwerpen, waarover de Raad zich reeds uitgesproken heeft, moeten z.i. verder worden afgehandeld. Doch de heer Beaujon vroeg, of het niet raadzaam zou zijn om andere belasting-verordeningen en ook de even genoemde wijziging in het havenreglement nog voorloopig aan te houden in afwachting van de definitieve beslissing der Kroon.

Met algemeene stemmen verklaarden de leden zich met dit voorstel te vereenigen.

Ook was een adres bij den Raad ingekomen van

den heer Bierman, directeur der Cur. Petr. Mij., met bezwaren tegen de onlangs aangenomen Loodsdienst-verordening.

(*A. d. C.*)

Bevolkingsregister.

De *Amigoe di Curaçao* heeft bij geruchte vernomen, dat de inrichting van het bevolkingsregister door den heer N. Henriquez niet doorgaat op last van den Minister ter wille der bezuiniging.

Consul van Venezuela.

De heer Horacio Leyba, zoon van den overleden consul, is door de Venezolaansche regeering als zoodanig benoemd.

De Pers.

Als orgaan van den Curaçaoschen R. K. Volksbond is een nieuw blad verschenen, *La Union*. Van 1889 tot 1897 heeft ook een blad van dien naam bestaan.

Bezuiniging.

De *Amigoe* weet mee te deelen, dat bij het garnizoen de kleeding- en voedinggelden zijn verminderd en dat bepaald is, dat militairen, die reeds hun pensioen verdiend hebben, niet verder mogen doordienen.

Pater van Gijlswijk.

Naar *„De Tijd"* meldt, is pater Jordanus van Gijlswijk O. P. benoemd tot Vicarus Apostolicus met de bisschoppelijke waardigheid in Zuid-Afrika. Mgr. van Gijlswijk is in 1870 geboren te Delft en was als missionaris werkzaam op Curaçao. Op last van de Propaganda te Rome volbracht hij een visitatiereis in Zuid-Afrika, vanwaar hij in het voorjaar terugkeerde. Mgr. van Gijlswijk bevond zich dezen zomer in Nederland en vertoeft thans te Rome in het Collegio Angelico. (*N. R. Ct.*)

Ambtenaarssalarissen.

La Cruz van 31 October l.l. deelt mee, dat de Gouverneur heeft meegedeeld, dat met ingang van 1 Januari 1923 de duurtetoeslagen zijn afgeschaft. Voor het overige (bedoeld zal zijn ten aanzien der traktementsherziening) heeft de Gouverneur nog niets beslist. Alles ligt in handen van den Gouverneur en den Kolonialen Raad. Het blad meent, dat de ambtenaren *dus* tevreden kunnen zijn, omdat de zaak nu zeker zoo goed mogelijk zal geregeld worden.

Beminnelijk optimisme! 31 October nog *niets* beslist ten aanzien van eene regeling, die op 1 Januari d.a.v. in werking moet treden en waarover verschil van meening bestaat tusschen Gouverneur en Raad.

Film „Nederland".

De bekende film „Nederland", van de vereeniging *Nederland in den Vreemde*, is, na door bemiddeling van onzen gezant te Caracas te zijn vertoond, ook op Curaçao afgedraaid.

De Bovenwindsche eilanden.

De *Amigoe di Curaçao* bevat een ingezonden stuk van een anonymus der Bovenwindsche eilanden met klachten over de slechte verbinding met Curaçao en met de overige bewoonde wereld. De schuld hiervan zou liggen bij den Gezaghebber en niet bij den Gouverneur. Dat is vreemd, waar de eerste toch ondergeschikt is aan den laatste. Wij lezen daarin tevens, dat de heer Van der Zee het volgend jaar heengaat. De inzender beveelt nu aan maar weer terug te keeren tot den ouden toestand: ieder eiland een eigen gezaghebber.

Scheepvaart.

Volgens onze maandelijksche schepenlijst bedroeg het aantal stoomschepen, tot 10 October onze haven binnengkomen, 872. In 1921 was het aantal stoomschepen tot 1 October 623, een verschil van 249 stoomschepen. De netto inhoud gaf over datzelfde tijdvak dit jaar voor de stoomschepen 467.914 M³. meer.

Wat de zeilschepen betrof, was er dit jaar over de 9 eerste maanden bij het vorig jaar een achterstand van slechts 30 schepen, maar het verschil in tonnenmaat was het vorig jaar 51.364 M³. (netto) meer.

(*A. d. C.*)

Uit den Verren Vreemde.

Laat de conferentie te Lausanne eerst wat doorwerken.

Hoewel de conferentie te Lausanne voor het oogenblik het voornaamste gebeuren vormt onder de gebeurtenissen, welke in deze rubriek van het K. W. te behandelen zijn, meenen wij toch, na hetgeen wij in het voorgaande nummer erover gezegd hebben, het verdere verloop te moeten afwachten, alvorens er hier weer aandacht voor te vragen. De houding van Angora tegenover Rafet pacha, die als gouverneur van Konstantinopel is afgezet, omdat hij nog te welwillend en te inschikkelijk is geweest ten opzichte van der Westerlingen, doet het ons geenszins voor een onmogelijkheid houden, dat de zaken een minder vlot verloop zullen nemen, dan optimisten meenen of aan anderen willen doen gelooven.

Geen halve maatregel.

De regeering van West-Australië heeft een grootsch emigratie-plan, dat de werkeloosheid in Engeland moet doen verminderen en tevens moet medewerken om de enorme uitgestrektheden, welke in Australië op ontginning wachten, tot ontwikkeling te brengen. 75000 mannen, vrouwen en kinderen zouden in den loop van de drie eerstkomende jaren naar het verre land moeten verhuizen. De onderneming zou een uitgave vergen van 6 millioen P.St., hoofdzakelijk voor de kroonkolonie, die ook waarborgen geeft voor aannemelijke vestigingskansen.

Uit het laatste Oranjeboek.

Monstercollectie van Nederlandsch-Indische uitvoer-producten in Australië en Nieuw-Zeeland. Als gevolg van een, einde 1921, door den consul der Nederlanden te Sydney gemaakte studiereis naar Java en Sumatra, werd in den aanvang van dit jaar door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië het voorstel gedaan, aan genoemden consul opdracht te verleenen om met een verzameling van Nederlandsch-Indische producten Australië en Nieuw-Zeeland te bereizen, als voortzetting van de pogingen om aan de handelsbetrekkingen van Nederlandsch-Indië met Australië nog meer uitbreiding te geven.

In acht steden heeft de tentoonstelling thans plaats gevonden en, naar uit de ingekomen berichten gebleken is, met groot succes.

Raadsels, die onopgelost verdwenen zijn.

De Paascheilanden schijnen verdwenen te zijn. Gelegen in den Grooten of Stillen Oceaan, op een afstand van de Chileensche kust, als dien van Amsterdam tot Moskou, zijn zij toch begrepen geweest in de aard- en zeebeving, die een groot deel van Zuid-Amerika zwaar getroffen heeft. Zij waren een laatste overblijfsel van het land, dat zich eenmaal moet hebben uitgestrekt, waar nu deze oceaan golft en zij bevatten, in hun kleine oppervlakte van 118 vierk. K.M. en met hun ongeveer 250 inwoners, geheimzinnige teekenen van een vroegere beschaving, waarvan elders geen aanwijzingen te vinden zijn en die in hun ware beteekenis nooit behoorlijk vastgesteld konden worden. Toch hebben zij gesproken, zij hebben de raadsels opgeworpen. En terwijl zij de vraag van het verdwenen land en volk ter oplossing aan de geleerden overlaten, hebben zij nu, verdwijnend bij deze aardbeving, nog komen getuigen voor de waarschijnlijkheid, dat het land om hun heen ook eenmaal op dezelfde wijze in de golven verdwenen is.

Van waar kwamen de groote steenen beelden met hieroglyphen en de behouwen rotsen, die in geen verband te brengen zijn met de sporen van eenige oude beschaving in andere deelen van de wereld en omtrent wier herkomst of beteekenis de inboorlingen zelf geenerlei begrip hadden? Bewoners en beelden zijn nu in de diepte der zeeën tot hun vaderen vergaard. Gelukkig heeft kort geleden eene nauwkeurige opname van de monumenten plaats gehad; het studiemateriaal is er nu te interessanter door geworden.

Een neger-voorman opgehangen.

In Monrovia, de hoofdstad van de negerrepubliek Liberia, is den 26en October een doodvonnis voltrokken, dat, om den persoon van den veroordeelde bijzondere aandacht getrokken heeft. Milton Marshall, stichter van den Universeelen bond ter verbetering van het zwarte ras, had als toegevoegd helper Dan Edmonds. Marshall kwam te weten, dat de hem toegevoegde 600 dollars in zijn bezit had; op een eenzame plaats met hem alleen, greep hij hem aan, vermoordde hem en wierp het lijk in de rivier Mafa. Dit had zich echter niet onopgemerkt kunnen afspelen. Liberianen brachten den moord aan. Het proces kreeg ook een politieke kleur. De president van de republiek de heer King, woonde zelf een der zittingen van het Hoog gerechtshof bij, waarin het vonnis, dat veroordeeling tot den strop uitsprak, geveld werd.

BESCHIKBAAR.

Marshall was een der meest invloedrijke leiders van de pan-neger beweging; door zijn handeling is ook schade gedaan aan het prestige van Marcus Garvey, den voorman bij uitnemendheid, die hem als zijn officieelen vertegenwoordiger naar Liberia gezonden had.

De nieuwe hoofdstad van Britsch Indië.

Het schiet met den bouw van Nieuw Delhi maar slecht op. Nu is weer een comité ingesteld, dat, onder voorzitterschap van Sir Malcolm Hailey, rapport heeft uit te brengen over den juisten stand der vorderingen en over de vraag in hoever bij het verder afwerken zuinigheid te betrachten kan zijn. Niettegenstaande de plannen voor de afwerking gereed zijn, vordert de uitvoering niet. Van de fundamenten, die al klaar moesten zijn, wachten geheele gedeelten nog op het beginnen. Telkens worden nieuwe redenen voor de vertraging opgegeven.

De regeering heeft de verklaring voor haar verantwoording genomen, dat de nieuwe hoofdstad, zooal niet ten volle voltooid, toch in 1926 gereed zal zijn om betrokken te worden. Maar, tenzij het nu benoemde comité nieuw leven in de werkzaamheden zal weten te blazen, durft niemand op de verwezenlijking van deze toezegging rekenen.

De klacht over de financieele gevolgen van deze onderneming, welke te meer drukken naar gelang de werkzaamheden inproductief blijven, is dan ook algemeen.

Exodus uit een Britsch Indische stad.

Hipoer in Mysore doorleeft een eigenaardige emotie. De mahomedanen hadden bij de hindoes bezwaren ingebracht tegen het trekken van een hindoe-processie door hun Ashoerkhana, dat zij als een bedehuis beschouwen, doch dat door de hindoes slechts een rusthuis wordt genoemd, zonder godsdienstige beteekenis. De autoriteiten, in de kwestie gekend, schaarden zich aan de zijde der hindoes, die dus vrijheid behielden om met hun processiemuziek door het gebouw te trekken. De Deputy Commissioner posteerde zich met eenige politiedienaren ter plaatse om de orde te verzekeren, maar nu verlieten een tweehonderdtal mahomedaansche gezinnen de stad. Niettegenstaande het heerschende regenseizoen, hebben zij in de omliggende dorpen een schuilplaats gezocht, deels in de open lucht.

De plaatselijke autoriteiten trachtten een verzoening tusschen de groepen tot stand te brengen.

Opstand-naweeën.

Volgens een opgave van het *Moplah amelioration committee* wordt nog aan 4908 gezinnen steun verleend, tellende te zamen 20000 Moplahvrouwen en kinderen, die hun verzorger verloren hebben. De zeven afdeelingen over welke in Malabar de werkzaamheden verdeeld zijn, hebben hiervoor 20000 roepijen p. m. noodig. Het comité doet een beroep op de inwoners van Britsch Indië om voortgezette financiëele medewerking, ten einde deze slachtoffers van den opstand en de gruweldaden die daarmede gepaard zijn gegaan, ook verder door den moeilijken tijd heen te kunnen helpen.

De tentoonstelling van Marseille gesloten.

De koloniale tentoonstelling te Marseille is gesloten. Zij die haar georganiseerd hebben, hebben het kunststuk volbracht gedurende bijna zeven maanden de belangstelling zoo gaande te houden, dat de onderneming ten volle als een succes mag gelden. De eer hiervan komt in de eerste plaats toe aan de twee commissarissen-generaal de hh. Artaud en Lotsy. Wel 2 millioen vreemde bezoekers zijn er geweest. De koloniën zonden hiervoor ook een groot aantal, dat zoo toeschouwers leverde en tevens de koloniale kleur der tentoonstelling sterk verlevendigde.

Eb en vloed aan de Middellandsche zeekust.

Wanneer bij minder ontwikkelde volkeren een epidemie uitbreekt of een algemeene ramp de gemoederen drukt, zoekt men opluchting in het brengen van een offer, dat de booze geesten bezweren of verzoenen moet. Het bijgeloof is bij de meer ontwikkelden geweken, maar de behoefte aan opluchting door een wrokoffer is gebleven. Als zoodanig zijn nu in Griekenland en in Spanje de generaals voor een krijgsraad gebracht, die de laatste bevelvoerders waren, toen de débacles in Klein Azië en in Marokko aan het nationale gevoel van eigenwaarde een fnuikenden slag toebrachten. In Spanje schijnt men bij nader inzien van de vervolging van den eenmaal zoo gevierden generaal Berenguer af te zien en heeft men het wijzer geoordeeld de militaire junta's, wier invloed zoo veel onheil heeft gesticht, te ontbinden. Dit lijkt ons een verstandig besluit. De schuld van ongelukkige bevelhebbers is bezwaarlijk in rechtsmaat uit te drukken, de invloed der junta-kaste moest echter gefnuikt worden. Wordt hieraan flink de hand gehouden, dan zal dit een zoenoffer van practische beteekenis zijn.

Griekenland wil nog menschenoffers, de in Klein-Azië verslagenen moeten geoordeeld en veroordeeld worden. Intusschen is de staatsman, van wiens imperialistische politiek zij slechts de uitvoerders waren, Venizelos, juist weer in eere en grootheid hersteld en is hem zelfs opgedragen de belangen van Griekenland te verdedigen op de conferentie te Lausanne, terwijl hij zich toch zelf als de hoofdschuldige aan Griekenlands débacle moet voelen. Het moet hem zonderling te moede zijn, nu de krijgsraad staatslieden als Goenaris, Stratos, Protopapakadis, Theotokis, Baltazzis, generaal Hadjanestis ter dood veroordeeld heeft, en aan generaal Stratigos en admiraal Goedas levenslange gevangenis heeft toegewezen.

ATTENTIE! **Leg dit nummer niet ter zijde, lees het en zend het daarna aan een Uwer kennissen die nog geen lid is als een aansporing om tot het lidmaatschap der Vereeniging „Oost & West" toe te treden.**

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Wie zich thans als lid van „Oost en West" aanmeldt, ontvangt gratis het Koloniaal Weekblad tot 1 Januari 1923.

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Ontvangen, ter kennisneming voor de leden: *„Komedie Stamboel of de Oost-Indische Opera"*, door A. Th. Manusama. (Uitgave N.V. Electr. Drukkerij „Favoriet" te Weltevreden)

Van het Informatie-Bureau.
(Heulstraat 17, Den Haag).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mr. J. Woudstra, Oude Singel 10, Leiden; Mr. A. H. G. Gieben, Villa „Wilgenhof", 's-Graveland; Mr. W. G. Jaustra, Schelpenkade 39, Leiden, allen als rechterlijk ambtenaar.

Mutaties van 22 tot 29 Nov. 1922.

Nieuwe Leden.

Alinoeddin, Ind. Rechterlijk Ambtenaar, Leiden, Hoogewoerd 42a, ƒ 5.

A. J. van Wilgenburg, Cand. Ind. Ambt., Amsterdam, J. P. Heijestraat 103, ƒ 5.

Mej. L. H. M. Engelenburg, Den Haag, Stadhoudersplein 70, ƒ 5.

Mej. H. W. Pilger, Den Haag, Koningin Emmakade 151, ƒ 5.

Tj. Pyttersen, oud-Administrateur Suikeronderneming, Den Haag, Frankenslag 331, ƒ 5.

J. N. Turpijn, Controleur P. T. en T., Tjiandjoer, ƒ 5.

Raden Hadi, Ind. Rechterlijk Ambtenaar, Scheveningen, Kanaalweg 102, ƒ 5.

N. A. de Haart, Controleur B. B., Den Haag, Frankenslag 116, ƒ 5.

Afschrijven.

Mr. P. Groote Jr., Amsterdam, Prinsengracht 791.

B. van der Haar, Asp. Ond.off., Prins Hendrikkazerne, Nijmegen.

O. C. Eschauzier, Den Haag, Hotel de la Promenade (overleden).

J. C. A. Bannink, Majoor N.-I. L., Den Haag, Emmastr. 230.

Mr. P. A. A. Bucaille, Paramaribo.

L. L. Thijm, Suriname, Mon Souci.

Adresveranderingen.

L. A. Slot, Onderwijzer N.-I., van: Zwartsluis naar: Zeist, Pension „Hendrikaoord", ƒ 5.

J. Luijten, Leeraar R. H. B. S., Leeuwarden, van: Hotel de „Klanderij" naar: Lijsterstraat, hoek Transvaalstraat.

W. Muurling, van: Scheveningen, Neptunusstraat 152, naar: Den Haag, Delistraat 29.

Indologen Vereeniging te Leiden, van: Hoogewoerd 41a naar: Haagweg 28, p/a. J. Horst.

J. H. Bax, Onderwijzer, van: Kertosono naar: Rotterdam, Plantageweg 93a, ƒ 5.

A. C. van der Velden, Controleur B. B., van: Kota-Agoeng naar: Rotterdam, Oudedijk 152, ƒ 5.

Mr. J. D. Werkman, Voorzitter Landraad, van: Solo naar: Leiden, Rijnsburgerweg 8B, ƒ 5 (contr. '22 reeds voldaan).

C. J. A. Both, Directeur H. B. S., van: Soerabaja naar: Rijswijk, Verhagen Metmanstraat 36, ƒ 5.

F. A. E. Laceulie, Ass.-Resident, van: Solo naar: Den Haag, p/a. Dep. v. Koloniën, Kamer 85, ƒ 5.

A. H. Neijs, Ass.-Resident, van: Klaten naar: Den Haag, Theresiastraat 121, ƒ 5.

M. Gatsonides, oud-Planter, van: Soerakarta naar: Nijmegen, Batavierenweg, ƒ 10 (contr. '22 reeds voldaan).

A. G. H. van Sluijs, Gouverneur van Atjeh, van: Leiden, Rijnsburgerweg 27, naar: Koeta-Radja.

J. A. van Leenhoff, Gezaghebber B. B., van: Den Haag, Thomsonlaan 102, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

H. Th. Weehuizen, Inspecteur van Arbeid, van: Scheveningen, Harstenhoekweg 82, naar: Weltevreden, Hoofdbureau Arbeidsinspectie.

J. Passchier, Onderwijzer, van: 7e Bataljon te Magelang terug naar: Soemenep.

G. D. P. A. Renardel de Lavalette, Ass.-Resident, Den Haag, van: Hooigracht 1 naar: Koninginnegracht 1B.

Dr. van Amson, van: Prévoijance, Saramacca, naar: Statie Nieuw-Amsterdam (Suriname).

Dr. M. S. Polak, van: Coronie naar: Paradise, District Nickerie.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma Martinus Nijhoff, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk). Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer. Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman. Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.) Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien). Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Serikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansche tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in Moderne Talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.